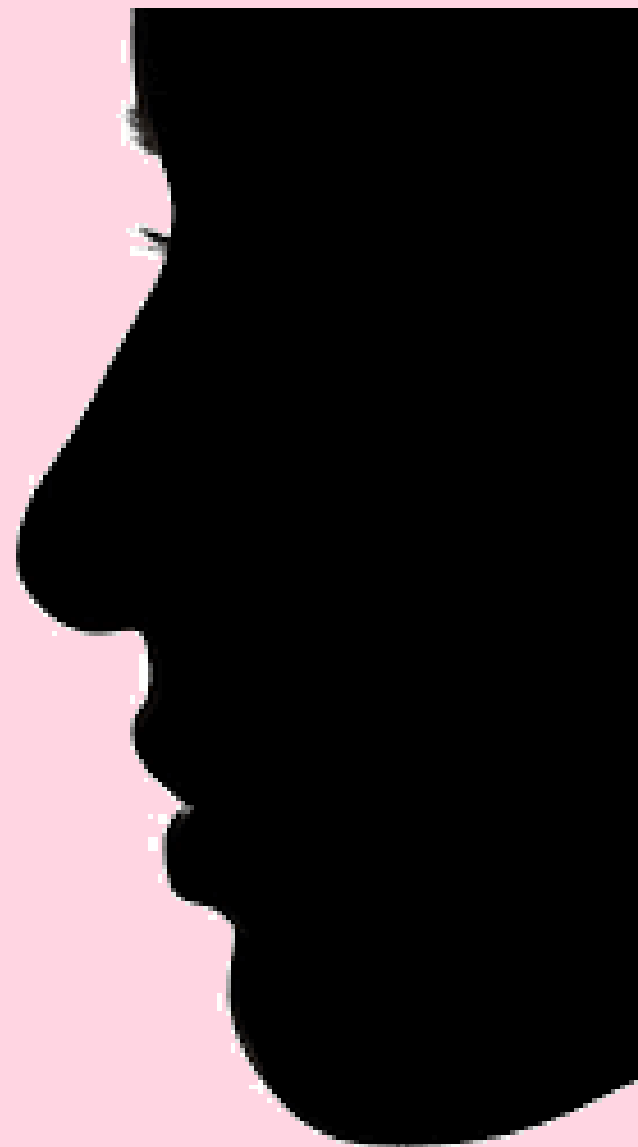

گذری در
تاریخ شهابی زنان

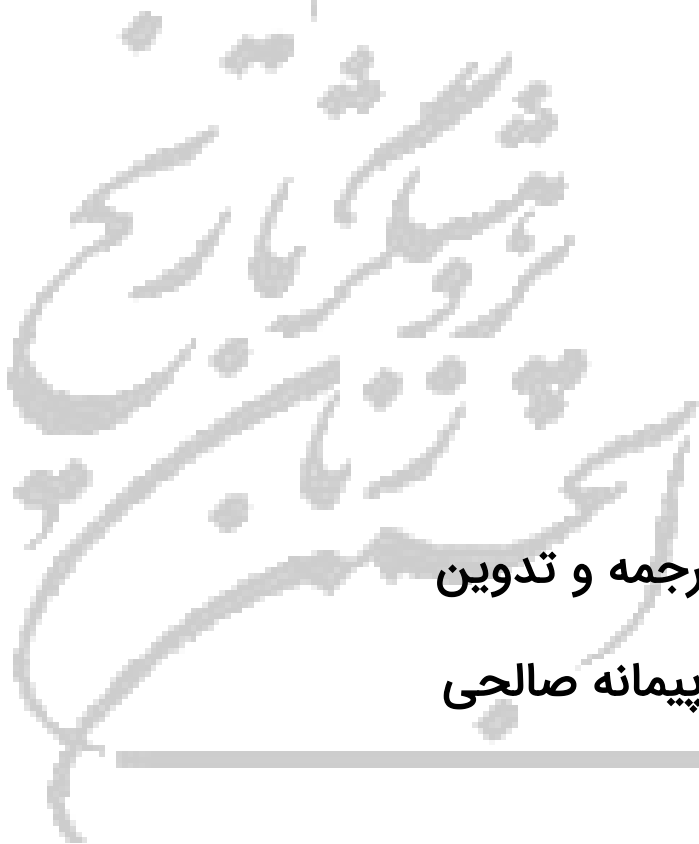

ترجمه و تدوین
پیمانہ صالحی

گذری در

تاریخ شفاهی زنان

ترجمه و تدوین

پیمانہ صالحی

فهرست

- پیشگفتار ۵
- مقدمه ۶
- تاریخ شفاهی زنان وُرستِر در ایالت ماساچوست ۷
- تاریخ شفاهی زنان، بنیاد مطالعات ایران ۹
- تاریخ شفاهی زنان سیاهپوست، دانشگاه هاروارد ۱۱
- طرح تاریخ شفاهی زنان فعال، دانشگاه ایالتی جورجیا ۱۳
- تاریخ شفاهی زنان، سیاست و کُنشگری، دانشگاه کالیفرنیا ۱۵
- جنگ چهره زنانه ندارد: روایت‌های زنان از جنگ جهانی دوم ۱۷
- زنان در کوبا: تکوین انقلابی درون انقلاب ۱۹
- تاریخ شفاهی جنبش‌های برابری‌خواهی زنان (۱۹۷۰-۱۹۸۵)، کتابخانه انگلستان ۲۱
- داد بی‌داد: نخستین زندانِ زنانِ سیاسی ۱۳۵۰-۱۳۵۷ ..... ۲۳
- گفت‌وگو با یازده نویسنده زن ۲۵
- نوسازیِ زندگی زنان در زمان جنگ ۲۷
- تاریخ زنان و تاریخ شفاهی: تحولات و مباحث ۲۹
- کتاب تاریخ شفاهی زنان ۳۱
- تاریخ زنان، تاریخ شفاهی و یادگیری فعال ۳۳
- از روزنِ چشمان زنان به زندگی بنگرید: تاریخ شفاهی زنان از اتحاد جماهیر شوروی ۳۵

- تاریخ شفاهی زنان متاهل ایرلندی (۱۹۳۶-۱۹۶۰)..... ۳۷
- تاریخ شفاهی زنان فلسطینی..... ۳۹
- سخنان زنان..... ۴۱
- تاریخ شفاهی زنان چینی- آمریکایی..... ۴۳
- مادربزرگ در جنگ چه کردی؟ تاریخ شفاهی زنان رود آیلند در جنگ جهانی دوم..... ۴۵
- تاریخ شفاهی زنان ایتالیایی- کانادایی..... ۴۷
- تاریخ شفاهی زنان کارگر در کانادا..... ۴۹
- تاریخ شفاهی فوتبال زنان در استرالیا..... ۵۱
- بازیابی گذشته ما..... ۵۳
- خاطرات ممنوعه: تجربیات زنان از سال ۱۹۶۵ در اندونزی..... ۵۵
- تاریخ شفاهی صنایع نساجی کبک به روایت زنان..... ۵۷
- دوستی بدون مرز..... ۵۹
- تاریخ شفاهی آشپزی خانگی زنان..... ۶۱
- هر زن یک دنیا است..... ۶۳
- خدمات خانگی زنان مهاجر..... ۶۵
- دختران جزیره: روایت‌هایی از مکان زندگی..... ۶۷
- کار از خانه: تاریخ شفاهی کنشگری و محیط زیست..... ۶۹

پیشگفتار

مطالعات در حوزه تاریخ‌نگاری زنان در زمینه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی به‌منظور ثبت و ضبط فعالیت‌های آنان به‌عنوان نیمی از اعضای جامعه، از اهمیت شایانی برخوردار است. تاریخ‌نگاری زنان علاوه بر اینکه به تاریخ اجتماعی توجه دارد، از سایر زمینه‌های علوم انسانی نیز بهره می‌گیرد. این نوع تاریخ‌نگاری به بیانی ساده، بر روی نظرات و روش‌های زندگی زنان تمرکز می‌کند.

انجمن زنان پژوهشگر تاریخ یکی از تشکل‌های صنفی و غیرسیاسی است که بیش از دو دهه تجربه در زمینه مشارکت در تاریخ‌نگاری زنان را در کارنامه‌اش دارد. این انجمن ارتقاء سطح علمی و فرهنگی زنان کشور را با بهره‌گیری از نظرات متخصصان تاریخ در سطح ملی و بین‌المللی با جدیت دنبال می‌کند.

یکی از موضوعاتی که در سال‌های اخیر در دایره تمرکز انجمن مذکور قرار گرفته، مؤلفه‌های مرتبط با تاریخ شفاهی زنان و روش‌های اجرایی آن است. در این راستا جلسات گفت‌وگو و نشست‌هایی با موضوع پیش‌گفته از سوی انجمن برگزار شده است. در ادامه این تلاش‌ها، کتاب «گذری در تاریخ شفاهی زنان» که توسط پیمانہ صالحی ترجمه و تدوین شده، در معرض دید علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. امید آنکه چراغ مطالعات تاریخ شفاهی همچنان در انجمن روشن باشد و با قوت ادامه یابد.

انجمن زنان پژوهشگر تاریخ

مقدمه

تاریخ زنان جزو تاریخ‌های مضاف به حساب می‌آید. مضاف یعنی یک صفت به تاریخ اضافه شود. تاریخ‌های مضاف میان‌رشته‌ای یا چندرشته‌ای هستند. مورخان بر مبنای دلایلی نظیر سلطه و تفکر مردسالارانه در بررسی وقایع، عدم تمایل زنان به بازگویی خاطرات، کمبود منابع حاصل از مصاحبه‌ها در زمینه تاریخ زنان و نیاز جامعه پژوهشی به منابع مرتبط با زنان، در پی تفکیک تاریخ شفاهی زنان از مردان هستند.

توجه به تاریخ شفاهی زنان به اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی بازمی‌گردد؛ زمانی که مقالاتی در زمینه مصاحبه با زنان در موضوعات بهداشت و رفاه منتشر شد. در سال‌های بعد، طرح‌های تاریخ شفاهی زنان در دانشگاه‌های اروپا و آمریکا با اقبال روبه‌رو شد. اجرای این‌گونه طرح‌ها به قدری مورد استقبال واقع گردید که در رویکردهای تاریخ شفاهی زنان تجدید نظر و روش‌شناسی آن بازنگری شد.

کتاب «گذری در تاریخ شفاهی زنان» با نگاهی عمیق، ۳۲ طرح، کتاب، مقاله و پایان‌نامه شاخص با موضوع تاریخ شفاهی زنان را شناسایی، ترجمه و بررسی کرده است. موارد ترجمه‌شده از انگلیسی و فرانسوی، همگی جزو پژوهش‌های جریان‌ساز و پیشگام در این حوزه به شمار می‌آیند. در ضمن از این قابلیت برخوردارند که به‌طور کامل توسط مترجمان ترجمه و به جامعه عرضه شوند. پژوهش در حوزه پیش‌گفته ظرفیت‌های فراوانی دارد که در آینده با جدیت دنبال خواهد شد.

لازم است مراتب سپاس و قدرشناسی‌ام را از انجمن زنان پژوهشگر تاریخ اعلام نمایم. چه‌بسا اگر حسن نظر و نیک‌اندیشی انجمن نبود، این کتاب در دسترس علاقه‌مندان قرار نمی‌گرفت. از آنجایی که هیچ اثری بی‌نقص نیست، دیدگاه‌های خوانندگان و صاحب‌نظران ارجمند را با دیده منت پذیرا خواهم بود.

پیمان‌ه صالحی^۱

^۱ . peymaneh.slh@gmail.com

تاریخ شفاهی زنان وُرسِتِر¹ در ایالت ماساچوست²

طرح تاریخ شفاهی زنان شهر وُرسِتِر با هدف ضبط، جمع‌آوری و به اشتراک‌گذاری خاطرات زنان در این شهر به اجرا درآمده است. این طرح براساس کنوانسیون ملی حقوق زنان در آمریکا که در سال ۱۸۵۰م. به تصویب رسید، بر روی چهار موضوع اصلی کار، بهداشت، آموزش و سیاست زنان متمرکز است. این موضوعات همچنان به‌طور فزاینده، در زندگی روزمره زنان این شهر و ایالت ماساچوست تاثیرگذار است و توجه به آن، تاریخ زنان آمریکا را تکمیل می‌کند.

در وبگاه طرح تاریخ شفاهی زنان وُرسِتِر³، فهرست مصاحبه‌های انجام‌شده به تفکیک موضوعات اصلی، کاربرگه‌های فهرست‌نویسی (توصیفی و تحلیلی)، فایل‌های صوتی، تصویری و متون پیاده‌سازی‌شده مصاحبه‌ها جانمایی شده است. همچنین اطلاعات مربوط به مقالات علمی، کارگاه‌های آموزشی، فرم‌ها، راهنماها و دستنامه‌ها در معرض دید بازدیدکنندگان قرار

¹ The Worcester Women's Oral History Project

² Massachusetts

³ <https://www.wwohp.org>

دارد. اشخاصی که به اجرای طرح‌های تاریخ شفاهی زنان علاقه‌مند هستند، می‌توانند با مدیران طرح‌های مذکور و مصاحبه‌گران، از طریق اتاق‌های گفت‌وگو که در وبگاه در نظر گرفته شده است، ارتباط برقرار کنند و از راهنمایی‌های آنان بهره‌مند گردند.

تاریخ شفاهی زنان، بنیاد مطالعات ایران

مرکز زنان¹ که از زیرمجموعه‌های بنیاد مطالعات ایران است، از سال ۱۹۸۹م/ ۱۳۶۸ش. به منظور پژوهش در زمینه مسائل زنان ایران و کمک به ایجاد شالوده‌های نظری و تدوین طرح‌های عملی برای شناخت اوضاع و احوال آنان تشکیل شد. طرح تاریخ شفاهی زنان یکی از فعالیت‌های این مرکز است و تاکنون، با بیش از شصت تن از زنان ایرانی مصاحبه تاریخ شفاهی انجام شده است. از جمله مصاحبه‌شوندگان این طرح می‌توان به این افراد اشاره کرد: مهرانگیز دولت‌شاهی، ویدا بهنام، مهشید امیرشاهی، نسرين فقیه، فریده فرجام و اخترالملوک هدایت.

علاوه بر این، مرکز زنان در سال‌های اخیر، ضمن جمع‌آوری زندگی‌نامه هنرمندان زن ایرانی، مجموعه‌ای از نوشته‌ها و بریده‌های نشریات ایرانی درباره زنان در نیمه دوم قرن بیستم را فراهم آورده است. مجموعه دیگر این مرکز، انتشارات ادواری سازمان برنامه و بودجه در مورد زنان ایرانی را دربر می‌گیرد. مرکز زنان با شماری از نهادهای پژوهشی علاقه‌مند به مسائل زنان، نظیر مراکز مطالعات زنان در دانشگاه‌های آمریکا و سازمان‌های غیردولتی زنان در آمریکا و اروپا و بسیاری از کشورهای مسلمان جهان همکاری مستمر دارد.

مجموعه تاریخ شفاهی زنان در وبگاه بنیاد مطالعات ایران، شامل نوارها و متون مصاحبه‌های انجام‌شده است. متن مصاحبه‌ها به گونه‌ای ویراستاری شده است که به لحن و

¹. <https://fis-iran.org/fa/women>

زبان راویان خدشه وارد نکند. مرکز زنان مسئولیت درستی یا نادرستی مطالب مطرح شده در مصاحبه‌ها را بر عهده نمی‌گیرد. به شنوندگان و خوانندگان این مصاحبه‌ها توصیه شده است که نخست، بخش پیشگفتار و متدولوژی تاریخ شفاهی در همین وبگاه را مطالعه کنند تا با مقوله‌های نظری و عملی مرتبط با تاریخ شفاهی، به‌عنوان یکی از منابع دست اول تاریخی آشنا شوند. علاقه‌مندان بایستی برای خواندن و شنیدن مصاحبه‌ها، روی کاتالوگ تاریخ شفاهی در فهرست این بخش کلیک کنند و به‌منظور دسترسی به فایل‌های صدا و متن مصاحبه‌ها، درخواست ثبت‌نام را تکمیل نمایند. فایل‌های درخواستی به آدرس ایمیل مراجعه‌کنندگان ارسال می‌شود.

بنیاد مطالعات ایران
FOUNDATION FOR IRANIAN STUDIES

خانه | ایران خانه | ایران شناسی | تاریخ شفاهی ایران | مجله | مرکز زنان | وبسایت | درباره ما | Login

مرکز زنان
ره‌نمایان جشن زنان
پیر و پند
پیر و پند
انتشارات سازمان زنان ایران
گزیده‌های نو باره حضور زنان
سازمان زنان ایران
ایمپریه روح تپش از زن
نوشته‌های کیمیا درباره حقوق زنان

مرکز زنان

هدف اصلی از ایجاد مرکز زنان، که در فوریه سال 1999 برای پژوهش در باره مسائل زنان ایران، پیشبرد حقوق آنان تشکیل شده بررسی تحولات صدها تاریخ معاصر در زمینه زندگی اجتماعی از ایجاد خالوده‌های نظری و تدوین طرح‌های عملی برای پژوهش‌های دقیق تر اوضاع و احوال زنان دیگر جوامع مسلمان جهان بوده است. از آن سال تا کنون کتابخانه و آرشیو اسناد و مدارک مرزا گسترش قابل توجهی یافته است. آثارهای دولتی در باره اوضاع و احوال زنان ایران، زندگی‌نامه ایرانی، کتاب‌ها و مقاله‌های گوناگون در باره جشن زنان در جهان، و مصاحبه با زنان ایرانی از موجود در این مرکز است. آرشیو مصاحبه شفاهی این مرکز با بیش از 60 تن از زنان سرشناس به فرد به شمار می‌رود. در سال‌های اخیر مرکز زنان به جمع آوری آرشیو زندگی نامه هنرمندان دست زده و مجموعه‌ای از نوشته‌ها و بریده‌های نشریات ایرانی در باره زنان ایران در نیمه بی‌ و ازمراه آورده است. مجموعه دیگر این مرکز انتشارات ادواری سازمان برنامه بودجه در باره ایران را دربر می‌گیرد.

ایجاد و گسترش تماس با زنان ایران به منظور توسعه شبکه ارتباطی گردآوری منابع و اسناد بزرگ انتشارات مرکز زنان را باید از دیگر هدف‌های این مرکز به شمار آورد. برای تحقق هدف‌های یاد این مرکز شعاعی قابل توجه از هنرمندان، نویسندگان و منتقدان زن از ایران و در دیگر نقاط جوامع مسلمان، مجاری و کنفرانس‌های گوناگون و نمایشگاه‌های هنری در ایالات متحد آمریکا حرکت زنان با سازمان بین‌المللی آموزش و همکاری زنان نیز، که به مدیریت مهناز اختری برای پیشبرد سراسر جهان فعالیت می‌کند، روابط گسترده دارد. افزون بر این، مرکز زنان با شعاعی دیگر از پژوهشی علاوه مند به مسائل زنان نیز به همکاری مستمر ادامه داده است. از جمله با مراکز معتد دانشگاه‌های مختلف ایالات متحد آمریکا، و سازمان‌های غیردولتی زنان در همین کشور و در کشورهای مسلمان و شماری از کشورهای غیرمسلمان جهان.

تاریخ شفاهی زنان سیاهپوست، دانشگاه هاروارد

موسسه تحصیلات عالی رادکلیف^۱، یکی از موسسات تاریخی دانشگاه هاروارد^۲ است که در زمینه مطالعات زنان، خدمات پژوهشی و آموزشی ارائه می‌کند. طرح تاریخ شفاهی زنان سیاهپوست^۳، یکی از طرح‌های پژوهشی این موسسه است که طی سال‌های ۱۹۷۶ تا ۱۹۸۱ میلادی در آمریکا به اجرا درآمده است. طرح مذکور با حمایت کتابخانه شلسینگر^۴ که در حوزه جمع‌آوری و دسترس‌پذیری منابع مرتبط با تاریخ زنان فعالیت می‌کند، به سرانجام رسیده است.

در طرح تاریخ شفاهی زنان سیاهپوست، با ۷۲ شخصیت از زنان آفریقایی-آمریکایی مصاحبه تاریخ شفاهی انجام شده است. این زنان در نیمه اول قرن بیستم، نقش قابل‌توجهی در جامعه آمریکا داشته‌اند. مصاحبه‌شوندگان این طرح در زمینه‌های آموزش، پزشکی، حقوق، ادبیات، هنر و ... دارای مشاغل و مسئولیت‌هایی بوده‌اند. زنان در این مصاحبه‌ها به بیان خاطرات، تجربیات، مشکلات و دغدغه‌های زندگی‌شان در جایگاه یک زن پرداخته‌اند. آنها از موضوعاتی نظیر دوران کودکی، تاریخ خانواده، عوامل موثر در انتخاب مسیر تحصیلی و

^۱. Radcliffe Institute for Advanced Study

^۲. Harvard University

^۳. Black Women Oral History Project Interviews

^۴. Schlesinger Library

شغلی، فعالیت‌های حرفه‌ای و داوطلبانه، وضعیت زنان سیاهپوست در آمریکا و دستیابی به فرصت‌های برابر با سفیدپوستان صحبت کرده‌اند.

در وبگاه¹ طرح پیش‌گفته فهرست مصاحبه‌ها، کاربرگه‌های فهرست‌نویسی (توصیفی و تحلیلی)، فایل‌های صوتی، متون پیاده‌سازی‌شده، تصاویر مصاحبه‌شوندگان و ضمیمه‌های اهدایی مصاحبه‌ها جانمایی شده است. متون مصاحبه‌ها قابل تکثیر و کپی‌برداری نیستند و قابلیت مشاهده و فیش‌برداری دارند. علاقه‌مندان می‌توانند با جست‌وجوی موضوع پژوهش در وبگاه طرح، به مطالب مصاحبه‌ها دسترسی پیدا کنند. همچنین این امکان را دارند که سوالات مرتبط با طرح‌های تاریخ شفاهی زنان را با مدیران طرح و کتابداران کتابخانه شلسینگر در میان بگذارند.

Research Guides
Schlesinger Library on the History of Women in America

Ask a Schlesinger Librarian

Research Guides Home   Subject Guides   How-To Guides   Course Guides   Visit the Library   Search HOLLIS   Ask a Schlesinger Librarian

Search HOLLIS

Black Women Oral History Project Interviews, 1976–1981

Home   Get Started

Interview Transcripts & Audio

Read the transcripts and listen to the audio files (when available) for the Black Women Oral History Project.

¹. https://guides.library.harvard.edu/schlesinger_bwohp

طرح تاریخ شفاهی زنان فعال، دانشگاه ایالتی جورجیا

مجموعه‌های دیجیتال¹ کتابخانه دانشگاه ایالتی جورجیا²، از منابع منحصربه‌فردی همچون نسخه‌های خطی، عکس‌ها، نقشه‌ها و مصاحبه‌های تاریخ شفاهی تشکیل شده است. مجموعه‌های مذکور برای ارائه خدمات پژوهشی تهیه شده و تحت مجوزهای بین‌المللی در دسترس عامه مردم قرار گرفته است. این مجموعه‌ها به‌طور مرتب روزآمد می‌شوند. طرح تاریخ شفاهی زنان فعال³، یکی از مجموعه‌های این کتابخانه دانشگاهی است.

انجام مصاحبه‌های تاریخ شفاهی با زنان فعال در آمریکا، از سال ۲۰۰۶ میلادی آغاز شده است و همچنان ادامه دارد. در سال‌های آغازین طرح، ضبط مصاحبه‌ها تنها به‌صورت صوتی انجام می‌شد ولی در سال‌های اخیر، با استفاده از ضبط‌صوت و دوربین دیجیتال، ضبط صوتی-تصویری انجام می‌شود. کلیه منابع حاصل از مصاحبه اعم از صوت، تصویر، متن و ضمیمه‌ها تحت کنترل و نظارت آرشیوی قرار می‌گیرند. زنان در این گفت‌وگوها، داستان زندگی خود را روایت می‌کنند و به تفصیل درمورد موضوعات متنوعی نظیر بهداشت، آموزش، سیاست، فعالیت‌های اجتماعی، برابری در محیط کار، حقوق شهروندی، فعالیت‌های خیریه و ... به بحث می‌پردازند.

¹ Digital Collections

² Georgia State University Library

³ The Activist Women Oral History Project

وبگاه طرح پیش‌گفته¹، امکانات متعددی را در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌دهد. علاوه بر جانمایی فهرست مصاحبه‌ها، کاربرگه‌های فهرست‌نویسی، متون پیاده‌سازی‌شده و تصاویر مصاحبه‌شوندگان، این قابلیت در نظر گرفته شده است که متون مصاحبه‌ها از طریق نام یا نام خانوادگی مصاحبه‌شوندگان یا مصاحبه‌گران، تاریخ انجام مصاحبه و موضوعات مطرح‌شده در هر جلسه مورد جست‌وجو قرار گیرد. علاقه‌مندان این امکان را دارند که سوالات مرتبط با طرح تاریخ شفاهی زنان فعال را با مدیران طرح و کتابداران کتابخانه دانشگاه ایالتی جورجیا در میان بگذارند.

Digital Collections

Georgia State University Library

Advanced Search

[Home](#) [Browse](#) [About](#) [Copyright](#) [Log in](#)

Activist Women Oral History Project

[About this collection](#)

¹. <https://digitalcollections.library.gsu.edu/digital/collection/activistwmn>

تاریخ شفاهی زنان، سیاست و کُنشگری، دانشگاه کالیفرنیا

مرکز لارنس گراف^۱ که یکی از موسسات وابسته به دانشگاه کالیفرنیا^۲ است، از دهه ۱۹۶۰م. طرح تاریخ شفاهی زنان، سیاست و کُنشگری^۳ را با انجام مصاحبه با زنان ایالت کالیفرنیا، جنوبی آغاز کرده است. از آن زمان تاکنون، اجرای این طرح همچنان ادامه دارد. دکتر ناتالی فوسکیس^۴، از استادان تاریخ دانشگاه کالیفرنیا، مدیریت طرح مذکور را بر عهده دارد. دانشجویان علاقه‌مند گروه تاریخ دانشگاه کالیفرنیا با این طرح همکاری می‌کنند و بدین‌شکل، با مباحث عملی تاریخ شفاهی آشنا می‌شوند.

هدف اصلی از انجام این مصاحبه‌ها تبیین و موشکافی نقش زنان در سیاست‌های به اجرا درآمده در حوزه‌های مختلف، در کالیفرنیا، جنوبی است. مصاحبه‌شوندگان از میان رهبران و اعضای احزاب سیاسی، سازمان‌های زنان، حامیان محیط زیست، موسسات خیریه، حامیان حقوق کودکان، فعالان حقوق زنان و ... انتخاب می‌شوند. آنان به تفصیل در مورد موضوعاتی نظیر بی‌خانمانی، مشکلات سالمندان، اتحادیه‌های کارگری، عدالت اجتماعی، تحصیلات، حق رأی، شیوه‌های مدیریت، خشونت خانگی، برابری در محیط کار، امنیت، سلامت، سازمان‌های مردم‌نهاد، آینده زنان و... صحبت می‌کنند.

^۱. The Lawrence de graaf

^۲. California State university

^۳. The Women, Politics and Activism Project (WPA)

^۴. Dr. Natalie Fousekis

منابع حاصل از اجرای طرح تاریخ شفاهی زنان، سیاست و کنشگری شامل فایل‌های صوتی و تصویری، متون پیاده‌سازی‌شده، تصاویر مصاحبه‌شوندگان و ضمیمه‌های مصاحبه است. کلیه این منابع به تفکیک و با توجه به نوع ماده، فهرست‌نویسی (توصیفی و تحلیلی) و در وبگاه¹ طرح جانمایی شده است. نکته مهم در زمینه فهرست تحلیلی این مصاحبه‌ها، اختصاص توصیفگرهای متعدد برای مصاحبه با هر شخصیت و بهره‌مندی از نظام ارجاعات است. همه توصیفگرها و ارجاعات آن، از قابلیت جست‌وجو برخوردارند. وبگاه طرح پیش‌گفته به‌خوبی از فایل‌های صوتی و تصویری با حجم بالا پشتیبانی می‌کند. خروجی‌های حاصل از مصاحبه‌ها قابل تکثیر و کپی‌برداری نیستند و تنها قابلیت مشاهده و فیش‌برداری دارند. در ضمن در سال‌های اخیر، چندین کتاب بر مبنای داده‌های حاصل از این مصاحبه‌ها منتشر شده است.

Women, Politics, and Activism Project

HOME SEARCH NARRATORS SUBJECTS NARRATORS RELATED COLLECTIONS STAFF CONTACT US

Women Politics Activism

Women, Politics, and Activism Project

The Women, Politics, and Activism Project (WPA) focuses on the political lives and actions of Southern California women from the 1960s to the present. By recording women's memories, we are demonstrating the myriad of ways women have participated in politics from formal, elected office to local community-based organizations. These oral histories highlight how as individuals and collectively women have made a difference in the tenses of policies

Tweets by WPA_CSUF

¹. <http://www.fullerton.edu/wpaarchives/index.ph>

جنگ چهره زنانه ندارد: روایت‌های زنان از جنگ جهانی دوم

کتاب *جنگ چهره زنانه ندارد*¹ اثر خانم سوتلانا آلكسیویچ² براساس مصاحبه با بیش از دویست نفر از زنانی که در ارتش اتحاد جماهیر شوروی در جنگ جهانی دوم جنگیده بودند، تدوین شده است.³ این اثر سال ۱۹۸۵م. منتشر و سال ۲۰۱۵م. برنده جایزه نوبل ادبیات شد. همچنین سال ۱۳۹۴ش. توسط عبدالمجید احمدی به فارسی ترجمه شد و به وسیله نشر چشمه منتشر گردید. در حال حاضر چاپ نوزدهم این اثر در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته است.

خانم آلكسیویچ، مستندنگار اهل بلاروس، در طول چهار سال، بیش از صد شهر و روستا را مورد بازدید قرار داد تا بتواند خاطرات کهنه‌سربازان زن را ثبت و ضبط کند؛ زنانی که نه تنها افراد مجروح را در جبهه‌های جنگ مداوا می‌کردند، بلکه به تک‌تیراندازی، منفجر کردن پل‌ها، شناسایی مواضع دشمن و جنگ رو در رو نیز مشغول بودند. در این مصاحبه‌ها با زنان پارتیزان، پرستار، خلبان، رخت‌شوی، بی‌سیم‌چی و ... گفت‌وگو شده است. آنان از تاریخ خود که زمانی کاملاً مردانه بود، دفاع کرده‌اند و ضمن تشریح نقش‌آفرینی در جنگ، به بیان احساسات، افکار، روش‌ها و تلاش‌هایشان پرداخته‌اند.

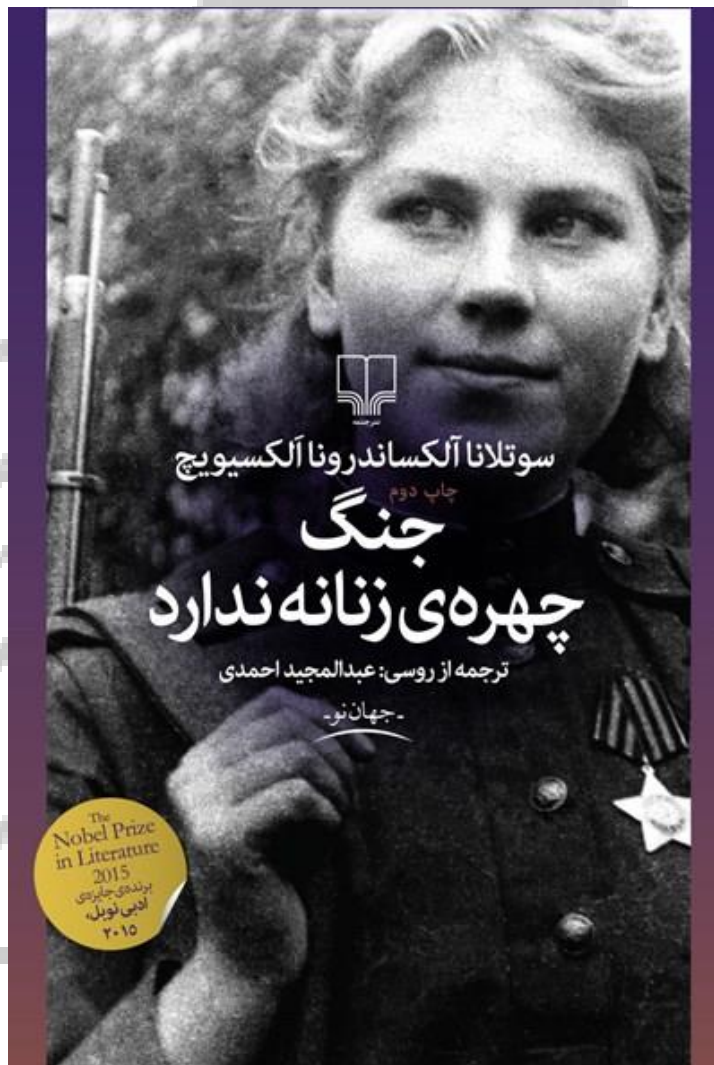
¹The unwomanly face to war

² Svetlana Aleksievich

³ <http://alexievich.info/en/>

شیوه‌ای که مصاحبه‌گر به‌منظور تدوین مصاحبه‌ها برگزیده است، انتقال بی‌کم و کاست توضیحات شاهدان عینی و ارائه نگاه زنانه به خوانندگان است. نویسندگان، صداهای زنان را به شکلی واقعی و ملموس منعکس کرده و روایت‌ها را به شکلی باورپذیر به رشته تحریر درآورده است. نکته قابل توجه در این گفت‌وگوها، توجه به روحیه لطیف زنان در جبهه‌های جنگ و به تصویر کشیدن جلوه‌های انسانیت از دل این روایت‌هاست. بی‌تردید کتاب جنگ چهره زنانه ندارد، یکی از موفق‌ترین طرح‌های تاریخ شفاهی زنان است.

زنان در کوبا: تکوین انقلابی درون انقلاب

کتاب *زنان در کوبا*¹ براساس مصاحبه با رهبران زن در انقلاب کوبا (۱۹۵۹)؛ ویلما اسپین²، یولاندا فرر³ و آسلاد د لوس سانتوس⁴ در سال ۲۰۱۲م. منتشر شده است. این اثر در سال ۱۳۹۷ش. توسط شهره ایزدی و سعیده شکرخدائیان به فارسی ترجمه شد و از سوی انتشارات طلایه پرسو چاپ و نشر گردید.

کتاب شامل دو بخش است که در دو جلد به چاپ رسیده است. در بخش نخست تجربیات انقلابی و در بخش دوم سازوکارهای سازندگی جامعه‌ای جدید در کوبا روایت شده است. در این اثر نقش زنان در انقلاب کوبا به تصویر کشیده شده و مستندسازی شده است. مصاحبه‌شوندگان در اوایل جوانی به جنبش انقلابی پیوسته و با توجه به قابلیت‌هایشان به رهبری گروه‌های مختلف منصوب شده بودند.

مصاحبه‌های منتشرشده در کتاب مذکور به‌خوبی نمایانگر احساسات و افکار زنان در آن برهه تاریخی است. صدای زنان با حفظ لحن و کلامشان به خواننده منتقل می‌شود. رهبران

¹. Women in cuba: The making of a Revolution within the revolution

². Vilma Spin Guillois

³. Asela de los Santos

⁴. Yolanda Ferrer

زن در روایت‌ها بر این نکته تاکید دارند که آنان با اعتقاد به انقلاب کوبا خواهان فرصتی برای مشارکت در آن بودند. تحول روحیه زنان در گذار از جامعه پیش از انقلاب به دنیای پس از آن، تلاش به منظور ادای دین به مردم و تغییر روش‌ها در راستای شکل‌گیری و استقرار اهداف انقلاب کوبا از جمله مواردی است که می‌تواند الهام‌بخش زنان در جوامع مختلف باشد. این اثر تاکنون به چندین زبان زنده دنیا ترجمه شده است.

تاریخ شفاهی جنبش‌های برابری‌خواهی زنان (۱۹۷۰-۱۹۸۵)، کتابخانه انگلستان

کتابخانه ملی انگلستان دارای مجموعه متنوعی از مصاحبه‌های تاریخ شفاهی است که از آن جمله می‌توان به گفت‌وگوهایی در زمینه بهداشت، فرهنگ عامه، آموزش، سیاست، صنعت، تجارت، مشاغل خانگی و مهاجرت اشاره کرد. یکی از طرح‌های تاریخ شفاهی این کتابخانه به بررسی جنبش‌های برابری‌خواهی زنان در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ میلادی^۱ پرداخته است. در این طرح به‌طور گسترده با اعضای فعال جنبش‌های زنان در سال‌های مذکور در انگلستان، ولز، ایرلند و اسکاتلند مصاحبه شده است. مصاحبه‌شوندگان از روزن این گفت‌وگوها از فراز و نشیب‌های جنبش‌های زنان و دیدگاه‌ها و احساسات آنان در آن برهه تاریخی و نیز از بازخورد فعالیت‌هایشان در جامعه بریتانیا سخن گفته‌اند.

یکی از مهم‌ترین دستاوردهایی که مجریان طرح (از مورخان و پژوهشگران حوزه مطالعات زنان هستند) در خلال این روایت‌ها به آن دست یافته‌اند، تصاویری مستند از افکار، روش‌ها و تلاش‌های سه نسل از زنان است. بدین شکل که مصاحبه‌شوندگان به دلیل ناخشنودی از شرایط جامعه و وضعیت حاکم بر زندگی مادرانشان، به جنبش‌های زنان ملحق شده بودند. پس از آن کوشیدند تا هم‌نسلان خودشان را با توانایی‌ها و قابلیت‌هایشان آشنا سازند و در ضمن، دریچه‌های جدیدی را فرا روی دختران جوان قرار دهند.

خروجی‌های حاصل از اجرای طرح تاریخ شفاهی جنبش‌های برابری‌خواهی زنان، به‌طور مشترک توسط بخش تاریخ شفاهی کتابخانه انگلستان و گروه تاریخ اجتماعی این کتابخانه

¹ Oral history interviews of the women's Liberation movement featuring activists

ساماندهی شده است. فهرست‌نویسی و دسترس‌پذیری مصاحبه‌ها نیز هماهنگ با استانداردهای در نظر گرفته‌شده برای سایر منابع کتابخانه آماده‌سازی شده است. تاکنون ده فیلم مستند براساس مصاحبه‌های طرح پیش‌گفته تهیه شده است که از آن جمله می‌توان به فیلم‌های «چه کسی بودیم، چه کسی هستیم»¹ و «خانواده بوردر»² اشاره کرد که جوایزی را از جشنواره‌های بین‌المللی دریافت کرده‌اند.

¹. Who we were, Who we are

². The Border

گفت‌وگو با یازده نویسنده زن

کتاب *گفت‌وگو با یازده نویسنده زن*، از نویسندگی و نویسندگان براساس مصاحبه با نویسندگان صاحب‌سبک قرن بیستم میلادی تدوین شده است. مصاحبه با این زنان با انتخاب و ترجمه مهرشید متولی در سال ۱۳۸۹ توسط نشر نیلوفر منتشر شده است. ناتالی ساروت^۱ و سیمون دو بووار^۲ از جمله نویسندگانی هستند که در این اثر به ذکر خاطرات و تجربیاتشان پرداخته‌اند. آنان جایزه‌های معتبری همچون نوبل^۳ و پولیتزر^۴ را دریافت کرده‌اند.

زنان در این مصاحبه‌ها علاوه بر بیان شرح‌حال و پیشینه خانوادگی، به نخستین جرقه‌های نویسندگی اشاره کرده‌اند و اینکه کدامیک از نویسندگان الهام‌بخش آنان در نوشتن بوده‌اند. نگاه زنانه در انتخاب طرح و درون‌مایه آثار و گزینش شخصیت‌ها، به‌خوبی از لابلای روایت‌های مصاحبه‌شوندگان درک می‌شود. موضوعاتی همچون انتخاب نویسندگی به‌عنوان یک حرفه، رقابت با مردان، طرز فکر خوانندگان نسبت به نویسندگان زن و توجه به مسئولیت‌های زندگی به‌عنوان یک همسر یا مادر، از جمله مواردی است که از پاسخ‌های راویان قابل استنباط است.

^۱ Nathalie Sarraute

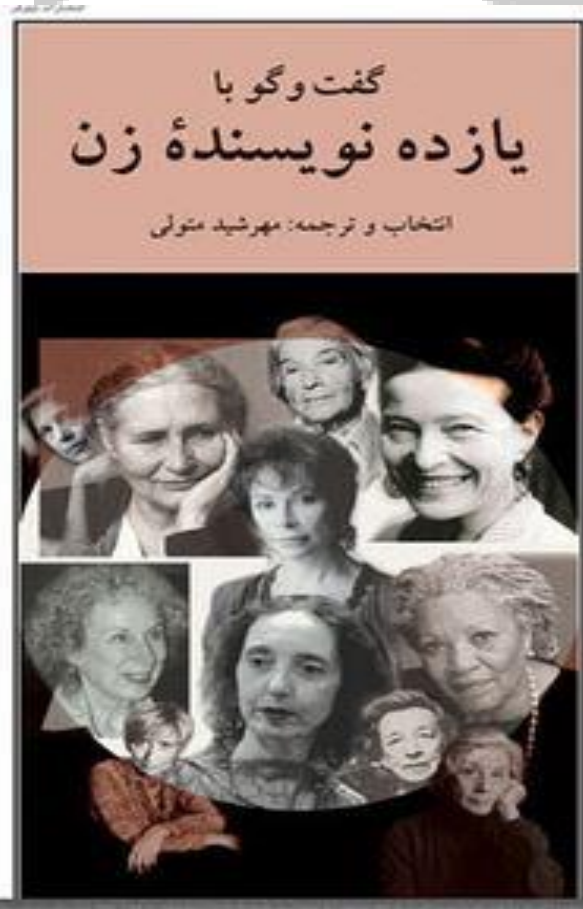
^۲ Simone de Beauvoir

^۳ Nobel Prize

^۴ Pulitzer Prize

مصاحبه‌گران این مجموعه با سبک‌های مختلف نویسندگان کاملاً آشنایی داشتند و به صورت تخصصی وارد حوزه انواع ادبی آثار در دوران معاصر شده‌اند. دیدگاه زنانه مصاحبه‌کنندگان در طرح سوالات و پیگیری پاسخ‌ها، این فرصت را به خوانندگان می‌دهد تا به مؤلفه‌های مشترکی بین این نویسندگان دست یابند و به تاثیر حوادث اجتماعی بر ذهنیت زنان و آفرینش آثار ماندگار در عصر کنونی پی ببرند. کتاب گفت‌وگو با یازده نویسنده زن، علاقه‌مندان پژوهش در حوزه تاریخ شفاهی زنان را با مباحث و سرفصل‌های نوینی در این حوزه از تاریخ‌نگاری آشنا می‌کند و ایده‌های جدیدی را پیش روی آنان قرار می‌دهد.

داد بی‌داد: نخستین زندان زنان سیاسی ۱۳۵۰-۱۳۵۷

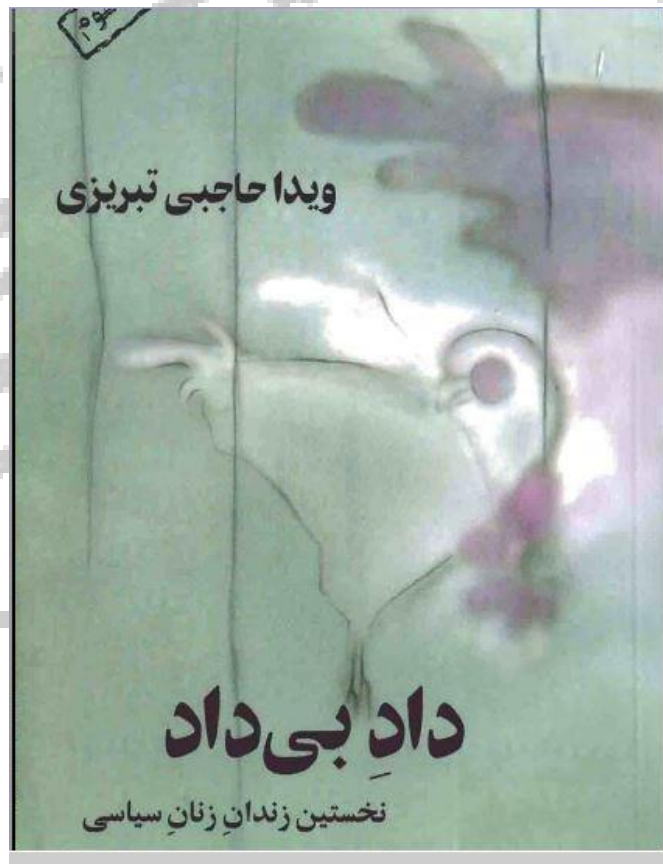

کتاب *داد بی‌داد* به کوشش ویدا حاجبی تبریزی، یکی از مبارزان چپ، براساس مصاحبه با بیش از ۳۵ هم‌بند سابق او و چند خانواده زندانی در دو جلد منتشر شده است. جلد اول خاطرات زندانیان زن بین سال‌های ۱۳۵۰-۱۳۵۴ش. و جلد دوم مصاحبه‌های زنان از سال ۱۳۵۴-۱۳۵۷ش. را دربر می‌گیرد. جلد اول سال ۲۰۰۳م/۱۳۸۳ش. در گُلن، با اسامی کوچک مصاحبه‌شوندگان و بدون ذکر نام خانوادگی آنان منتشر شد، اما چاپ‌های بعدی همین جلد در تهران و جلد دوم، با کسب اجازه از راویان با ذکر نام کامل آن‌ها انتشار یافت.

حاجبی مدتی پس از ورود به بند زنان سیاسی در زندان اوین در سال ۱۳۵۱ش. تصمیم می‌گیرد ماجراهای داخل زندان را یادداشت و پس از آزادی منتشر کند. به زودی متوجه می‌شود که واقعیت‌های زندان تنها با افشای رفتار زندانبانان و مسئولان زندان آشکار نمی‌شود، بلکه لازم بود زندگی روزمره زنان نیز ثبت گردد تا فضای زندان به روشنی به تصویر کشیده شود. وی پس از آزادی از زندان در سال ۱۳۵۷ش و مدتی پس از خروج از ایران، به دلیل عدم دسترسی به یادداشت‌های زندان، با زندانیان زن مصاحبه انجام داد. محتوای روایت‌ها از آن مصاحبه‌شوندگان و سبک بیان و پرداخت آن مربوط به نگارنده اثر است.

کتاب *داد بی‌داد* روایتی دست‌اول از نخستین زندان زنان سیاسی در دهه ۱۳۵۰ش. است. شرح تجربیات زنان با دیدگاه‌های سیاسی متفاوت و بررسی نقش آنان در جامعه سیاسی ایران با رعایت ترتیب زمانی وقایع و ثبت و ضبط روایت‌هایی که مکمل یکدیگرند، از ویژگی‌های این اثر است. تدوینگر با ارائه تصاویری ملموس از رنج زنان، شیار درد بر چهره‌ها، رد شلاق بر پوست‌ها، پرش گوشه چشم‌های چروک، پلک‌های فروافتاده و ... محیط زندان زنان را نمایان ساخته است. حاجبی با به‌کارگیری شگردهای داستان‌نویسی، در عین پای‌بندی به اصالت گفته‌ها، خوانندگان را تا انتهای اثر با خود همراه کرده است. *داد بی‌داد* با متن ساده و روان در قامت اثری تاریخی و ادبی، چراغ «ادبیات زندان» را که به خاموشی می‌گراید، روشن نگاه داشته است. بی‌تردید *داد بی‌داد* یکی از جدی‌ترین طرح‌های تاریخ شفاهی زنان ایرانی در دوران معاصر است.

نوسازی زندگی زنان در زمان جنگ

کتاب *نوسازی زندگی زنان در زمان جنگ: گفتمان و ذهنیت در تاریخ شفاهی جنگ جهانی دوم*¹، براساس مصاحبه با بیش از ۴۲ تن از زنان شکل گرفته است؛ زنانی که در خط مقدم جبهه‌های جنگ دوشادوش مردان می‌جنگیدند و زنانی که در سال‌های دوری از همسرانشان، سرپرستی خانواده را عهده‌دار بودند. این اثر حاصل مصاحبه و تدوین پنی سامرفیلد² است که توسط انتشارات دانشگاه منچستر در لندن³ چاپ و منتشر شده است.

مروری بر فصل‌های کتاب که موضوعاتی همچون جنگ و هویت زنانه، زنان قهرمان، استقلال رأی زنان و تغییر افکار نسل‌های مختلف زنان را در بر می‌گیرد، نشان می‌دهد که نویسندگان با بهره‌گیری از قابلیت‌های تاریخ شفاهی و رویکرد کیفی آن، توانسته روایت‌های شخصی را به تجربه‌های جمعی نزدیک کند. او از خاطرات مصاحبه‌شوندگان به منظور تعمیم داده‌های موجود در گفتمان راویان برای دستیابی به مؤلفه‌های مشترک بین آنان بهره جسته است.

¹.Reconstructing Women's Wartime Lives: Discourse and Subjective in Oral History of the Second World War

².Penny Summerfield

³.London: Manchester University Press

نوسازی زندگی زنان در زمان جنگ، یکی از نخستین پژوهش‌هایی است که به تجزیه و تحلیل ارتباط میان حافظه شخصی و گفتمان عامه پرداخته است. افکار و روش‌های زنان در طول جنگ و پس از آن در گذار از سنت به مدرنیسم، همزمان با فعالیت در مراکز صنعتی به دقت مورد موشکافی قرار گرفته است. آنان با عبور از سختی‌های جنگ به بلوغ فکری رسیده و شخصیت مستقلی پیدا کرده‌اند و به همین دلیل برای خودشان نقشی فراتر از تاثیر در محیط خانواده قائل شده و آن را موثر بر اجتماع دانسته‌اند. پژوهش مذکور با رویکردی جامعه‌شناسانه در قاب شفاف خاطرات، تجارب زنانه از جنگ جهانی دوم را در بوته نقد گذاشته و مفهوم خاصی به تداوم زندگی در آن سال‌ها بخشیده است؛ عاملی که به‌گونه‌ای دلیل تمایز نقش زنان در سال‌های جنگ نسبت به مردان قلمداد می‌شود.

تاریخ زنان و تاریخ شفاهی: تحولات و مباحث

مجله تاریخ زنان¹، مجله‌ای تخصصی است که توسط شرکت بین‌المللی تیلور و فرانسیس² با هدف در دسترس قرار دادن مقالات علمی در زمینه تاریخ زنان منتشر می‌شود. در میان مقالات این نشریه، مباحث نظری و عملی تاریخ شفاهی زنان و ویژگی‌های این‌گونه از تاریخ‌نگاری به چشم می‌خورد. علاقه‌مندان می‌توانند متن کامل مقالات را در صفحه مجله تاریخ زنان³ مطالعه نمایند، البته تعدادی از این مقالات، به مرور معرفی خواهد شد.

مقاله «تاریخ زنان و تاریخ شفاهی»⁴ که توسط جوانا بُرنات⁵ و هانا دیاموند⁶ تألیف شده، ضمن بررسی تلاش‌های مورخان تاریخ شفاهی در چهار دهه گذشته (از ۱۹۷۰م. تاکنون) و تأکید بر نقش تاریخ شفاهی در تدوین تاریخ زنان، دستاوردهای به‌دست‌آمده در این حوزه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.

نقطه آغاز تمرکز بر تاریخ زنان با بهره‌گیری از روش پژوهشی تاریخ شفاهی، به اوایل دهه ۱۹۷۰م. بازمی‌گردد، زمانی که مجله تاریخ شفاهی چهار مقاله با موضوع پژوهش در حوزه کار زنان در شهرهای صنعتی انگلستان، منتشر کرد. در دهه ۱۹۸۰م. تاریخ شفاهی

¹. Women's Oral History

². Taylor & Francis

³. <https://Women's History Review>

⁴. Women's History and Oral History: developments and Debats

⁵. Joanna Bornat

⁶. Hanna Diamond

زنان رشد فزاینده‌ای در دانشگاه‌ها داشت و انتخاب موضوعات مرتبط با آن، مورد توجه گروه‌های آموزشی واقع شد؛ موضوعاتی از جمله بهداشت، رفاه، جنگ و مهاجرت. تجربه‌های فردی زنان که برآمده از تمرکز بر «خود» زنان بود، با انتشار طرح‌های تاریخ شفاهی به تجربه‌های جمعی نزدیک شد و تاریخ زندگی و فعالیت‌های زنان با جایگاه‌های اجتماعی متفاوت، ثبت و ضبط شد.

در دهه ۱۹۹۰م. روش‌شناسی تاریخ شفاهی به بوته نقد گذاشته شد و برخی از طرح‌هایی که با این عنوان منتشر شده بود، نامتناسب با رویکرد تاریخ شفاهی زنان شناخته شد، لذا بازنگری در فرایندهای پیشین اهمیت یافت. در سال‌های اخیر نیز به‌منظور تعیین چارچوب تاریخ شفاهی زنان و نحوه گردآوری آن، مباحث گسترده‌ای مطرح شده است. امروزه تدوین تاریخ اقوام و فرهنگ‌های مختلف با استناد به چشم‌انداز تاریخ شفاهی، در اولویت بالایی قرار دارد و لزوم تدوین تاریخ‌نگاری زنان از روزن این روش پژوهشی و با استناد به روایت‌های زنان، بر اهل فن محرز شده است.

کتاب تاریخ شفاهی زنان

«تاریخ شفاهی زنان»¹، عنوان اثری است که نوزده مقاله کاربردی در زمینه ویژگی‌های تاریخ شفاهی زنان را در خود جای داده است. سوزان آرمیتاژ² (استاد تاریخ دانشگاه واشنگتن) و همکارانش، پاتریسیا هارت³ و کارن وِدرمون⁴ ویراستاری این مجموعه را بر عهده داشته‌اند. این کتاب از سوی دانشگاه نبراسکا⁵ چاپ و منتشر شده است.

در مقدمه مفصلی که به قلم ویراستاران به نگارش درآمده است، به ضرورت رشد تاریخ شفاهی زنان، به موازات تاریخ زنان در آمریکا پرداخته شده است. از اوایل دهه ۱۹۷۰م، با توجه به کمبود منابع در حوزه تاریخ‌نگاری زنان، تاریخ شفاهی به ابزاری برای ثبت تجارب آنان بدل شد. به مصاحبه‌گران توصیه شده است که پیش از اقدام به انجام مصاحبه، طرح‌های تاریخ شفاهی شخص‌محور یا موضوع‌محور تهیه نمایند. علاوه بر توجه به تاریخ خانواده در گذر زمان و شرح حال خاندان پدری و مادری، تمرکز بر احساسات زنان در دهه‌های مختلف زندگی و مشکلاتی که به واسطه زن بودن با آن‌ها دست‌به‌گریبان بوده‌اند، در اولویت قرار دارد؛ حوادثی نظیر جنگ‌های داخلی، تبعیض نژادی و آموزش‌های خاص.

مقالات منتشرشده در این مجموعه، به مباحث نظری و عملی تاریخ شفاهی زنان نگاهی عمیق دارد. تلاش‌های آنان برای دستیابی به فرصت‌های شغلی برابر، از جمله موضوعاتی است که اگر در قالب پرسش‌هایی بر پایه پژوهش‌های کیفی موردتوجه قرار گیرد، منابع مستندی را تولید می‌نماید. گسترش فعالیت‌های داوطلبانه در سازمان‌های مردم‌نهاد، نحوه پیوستن زنان به یکدیگر و نقشی که در خلال شیوع بیماری‌های همه‌گیر و ثبت تاریخ اجتماعی ملت‌ها عهده‌دار بوده‌اند، از جمله سایر مباحثی است که در این کتاب، با نگاهی ویژه به آن نگرین شده است.

¹. Women's Oral History

². Susan H. Armitage

³. Patricia Hart

⁴. Karen Weathermon

⁵. Nebraska

کتاب *تاریخ شفاهی زنان*، نه تنها خوانندگان را با چارچوب روش‌شناسی تاریخ شفاهی زنان در اروپا و آمریکا آشنا می‌سازد، بلکه علاقه‌مندان را با طیف وسیعی از موضوعات مهم در ارتباط با تاریخ‌نگاری زنان روبه‌رو می‌کند که قابلیت به‌کارگیری به‌منظور مصاحبه با زنان از هر قشر و گروهی و در هر جای دنیا را دارد. مقالات این مجموعه در کلاس‌های درس گروه‌های تاریخ و مطالعات زنان دانشگاه‌های آمریکا، به بحث و تبادل نظر گذاشته می‌شود.

تاریخ زنان، تاریخ شفاهی و یادگیری فعال

«تاریخ زنان، تاریخ شفاهی و یادگیری فعال: تجربه‌ای از جنوب انگلستان»¹، عنوان مقاله‌ای است که سو برالی²، استاد دانشگاه پورتمس‌موث³ در انگلستان به رشته تحریر درآورده و در مجله *تاریخ زنان*⁴ منتشر شده است. این مقاله بر گرفته از یک طرح پژوهشی است که خانم برالی به‌طور مشترک با دانشجویانش به اجرا درآورده است. هدف از تحقیق مذکور، تمرکز بر فرایند یادگیری تاریخ شفاهی در گروه‌های تاریخ و مطالعات زنان در دانشگاه‌ها، به‌منظور ثبت و ضبط تاریخ زنان است.

به بیان نویسنده مقاله، به‌رغم گسترش چشمگیر تاریخ شفاهی در پژوهش‌های تاریخی در سال‌های اخیر، گنجاندن آن به‌عنوان واحدهای مستقل در مقاطع مختلف تحصیلی از کارشناسی تا دکترا، در تمام مؤسسات آموزش عالی انگلستان موردتوجه قرار نگرفته است. بهره‌مندی از قابلیت‌های کیفی تاریخ شفاهی بر مبنای «یادگیری فعال»، افق‌های روشنی را پیش روی علاقه‌مندان تاریخ زنان می‌گشاید.

در مقاله پیش‌گفته ضمن برشمردن دلایل لزوم بازنگری واحدهای درسی و اجرای طرح‌های دانشجویی، به شرح مراحل اجرای طرح «تاریخ شفاهی زنان خانه‌دار در جنوب انگلستان» پرداخته شده است. این طرح که روایت‌های زنان از زندگی در فواصل سال‌های ۱۹۳۰ تا ۱۹۶۰م. را در بر می‌گیرد، موضوعاتی همانند سرگرمی‌های زنان،

¹ Women's history, oral history and active learning: an experience from southern England

² Sue Bruley

³ University of portsmouth

⁴ Women's History

احساس آنان از کار در منزل و میزان مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های خانواده را به بحث گذاشته است. دانشجویان از خلال گفته‌های راویان به یافته‌های در خور تأملی دست یافتند. از جمله اینکه زنان خانه‌دار در دهه ۱۹۳۰م. به خیاطی و بافندگی علاقه خاصی داشتند، گوش دادن به رادیو رایج‌ترین تفریح آنان بود، وسایل برقی رواج چندانی نداشت و زنان از ماندن در خانه و ایجاد محیطی آرام برای همسر و فرزندان‌شان احساس رضایت می‌کردند.

خانم برالی بر این باور است که آموزش تاریخ شفاهی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و به تبع آن، اجرای طرح‌های موضوع‌محور در این حوزه، به نهادینه شدن فرهنگ مطالعه آثار حاصل از مصاحبه‌های تاریخ شفاهی در میان عامه مردم و استناد به یافته‌های منتج از آن از سوی پژوهشگران، یاری می‌رساند.

Women's History, Oral History and Active Learning: an experience from southern England

SUE BRULEY

University of Portsmouth, United Kingdom

ABSTRACT This article aims to open up a discussion on teaching methodologies in history and women's studies, particularly in relation to oral history as a form of 'active learning'. It contains an account of a course in which a group of third-year history students undertook a joint research project on domesticity in Britain in the 1930s and the 1950s.

Despite the rapid development of oral history over the last 20 years, and its use in schools, its use in university teaching is still relatively limited, and there is little discussion of the methods and problems involved. It seems to be expected that oral history enters the history curriculum as a solitary activity pursued only by the postgraduate researcher or the enthusiastic dissertation student. At the same time teaching staff in higher education are constantly pressed to develop new teaching methods, particularly those involving 'active learning'. As yet the potential of oral history has scarcely been recognised as a form of active learning.

This is an account of a group project from the south of England, which attempted to combine women's history, oral history and active learning. I am not suggesting that this is the *only* way to do it. Instead, I hope to open up a debate about how we can integrate oral history into the undergraduate curriculum. My own experience relates to a historical studies course, but it could be equally applied to women's studies, where there is also a need for a discussion about developing new methodologies. By sharing with *Women's History Review* readers an account of this group project, some of the problems that we encountered and how the group struggled to come to

از روزن چشمان زنان به زندگی بنگرید: تاریخ شفاهی زنان از اتحاد جماهیر شوروی

کتاب *از روزن چشمان زنان به زندگی بنگرید*¹، با ویراستاری دبرا شولتز²، المیرا شیسکاراوا³ و آندره آ پتو⁴ از مجموعه کتاب‌های تاریخ شفاهی زنان، سال ۲۰۰۳م. در انتشارات جامعه زنان در نیویورک چاپ و منتشر شد، البته پس از چندی، به زبان روسی نیز نشر یافت.

این اثر در چهار فصل موضوعی تنظیم شده است و هر فصل، مصاحبه با تعدادی از زنان را در جمهوری‌های شوروی سابق دربر می‌گیرد؛ زنانی از تاجیکستان، آذربایجان، روسیه، قرقیزستان و ازبکستان. ساختار کتاب بر اساس موضوعاتی همچون درگیری‌های نظامی، اختلافات قومیتی، تفاوت‌های مذهبی و زندگی در اتحاد جماهیر شوروی و نحوه گذار از آن و ورود به دوران پساکمونیزم شکل گرفته است. هدف از انتشار این مصاحبه‌ها، ارائه نگاه زنانه به زندگی، در راستای ثبت تاریخ زنان است. از این رو با گروه‌های مختلف زنان اعم از روستایی و شهری، خانه‌دار و کارگر، سرباز و سرهنگ و .... مصاحبه شده است.

تجارب زنان از زندگی در دوران اتحاد جماهیر شوروی‌ها و پس‌از آن، استقلال هر کدام، به‌رغم تفاوت‌های فرهنگی عمیق بین ساکنان آن در مناطق مختلف، یافته‌های شایان

¹ .To Look At Life Through Women's Eyes: women's oral histories from the former soviet union

² .Debra L. Schultz

³ .Elmira Shiskaraeva

⁴ .Andrea peto

توجهی را به دست می‌دهد. روایت‌های زنان واقعیت‌های آن دوران تاریخی را در برابر دیدگان خوانندگان قرار می‌دهد؛ مسائلی که شاید از روزن دیگری به غیر از تاریخ شفاهی امکان ظهور و بروز نمی‌یافت. احساس مشترک زنان نسبت به بعضی از وقایع، با وجود اختلاف‌های قومیتی، نشان‌دهنده تفکر حاکم در نظام سوسیالیستی است. همین‌طور آرزوهای آنان برای ساختن جامعه بهتر پس از فروپاشی شوروی که گاه مشابه بود، به تکمیل تاریخ زندگی مردم در این دوره کمک می‌کند.

تغییر نگاه زنان به زندگی پس از فروپاشی شوروی و کوشش به‌منظور طرح‌ریزی بنیان‌های جدید در خانواده و تاثیر بر اجتماع با بیان انتقادهای روشنگرانه، نشان‌دهنده روحیه منعطف آنان است. تلاش زنان برای حضور در اجتماع- پیش و پس از استقلال جمهوری‌ها- تحسین‌برانگیز و الهام‌بخش است؛ اینکه می‌توان با امید به آینده همواره در حرکت بود، برای دستیابی به آرمان‌ها جنگید و از پای ننشست.

TO LOOK AT LIFE THROUGH WOMEN'S EYES

*Women's Oral Histories from the
Former Soviet Union*

A Kyrgyz Table Cloth: One side depicts a woman, the other, a man.
On her side is a cooking tool and on his, a saddle.

تاریخ شفاهی زنان متاهل ایرلندی (۱۹۳۶-۱۹۶۰)

«من در خانه چه کاری انجام دهم»،^۱ عنوان طرحی به منظور ثبت و ضبط روایت‌های زنان متاهل ایرلندی در فواصل سال‌های ۱۹۳۶ تا ۱۹۶۰ است. این طرح تاریخ شفاهی توسط الیزابت کیلی^۲ و مایر لین^۳، استادان گروه مطالعات اجتماعی دانشگاه ایرلند و با حمایت مالی کالج کورک^۴ در سال ۲۰۰۴ به اجرا درآمد. در طرح مذکور با ۴۲ تن از زنان متاهل مصاحبه انجام شد و روایت‌های آنان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. منابع مرتبط با این طرح، در وبگاه کالج کورک در دسترس است و نیز در مقالاتی به قلم مجریان طرح به رشته تحریر درآمد.

داده‌های حاصل از اجرای طرح مذکور نشان داد که بسیاری از مصاحبه‌شوندگان خانه‌دار بودند و نقش مادری و مدیریت امور خانه را با طیب خاطر بر عهده داشتند. شماری از زنان برای کمک به اقتصاد خانواده در کارخانه‌ها، مراکز بهداشتی، مؤسسات آموزشی و ... به فعالیت پرداختند و کوشیدند بین نقش‌های مختلف در خانه و اجتماع تعادل برقرار نمایند. الگوی اشتغال زنان پس از ازدواج، انزوای زنان خانه‌دار، موانع مشارکت زنان در اجتماع، مراقبت از فرزندان، حمایت از اعضای خانواده و ضعف قوانین در حمایت از زنان از جمله مواردی است که از لابلای صحبت‌های راویان استنباط شد.

^۱ What would I Be Doing at Home? Oral History of Irish Married Women (1936- 1960)

^۲ Elizabeth Kiely

^۳ Maire Leane

^۴ College of Cork

پژوهش در زمینه زندگی زنان متاهل موجب آشنایی قانون‌گذاران در دوره کنونی با مسائل این گروه شد و آنان را مصمم کرد تا در جهت نیل به قوانین کارآمدتر گام بردارند. همچنین فرصتی فراهم آورد تا مورخان تاریخ اجتماعی به دور از تکلف‌های تاریخ‌نگاری رسمی، با طیف گسترده‌ای از تجربه‌های زنان روبه‌رو شوند و در آن سهیم گردند و این مصاحبه‌ها را به‌منظور تدوین تاریخ زنان به‌کار گیرند؛ روایت‌هایی با نگاه زنانه که گاه هم‌پوشان‌اند و گاه متناقض، و سرشار از شور زندگی و نویدبخش دنیایی بهتر برای دختران جوان.

تاریخ شفاهی زنان فلسطینی

«عبور از مرزهای تاریخ، پژوهش در زمینه تاریخ شفاهی زنان فلسطینی»¹، عنوان پایان‌نامه دکترای الِن فلیسچ‌من² در گروه تاریخ خاورمیانه، دانشگاه جورج تاون در واشنگتن است. این پژوهشگر با سفر به فلسطین و کرانه باختری در سال ۲۰۰۶، به بررسی تاریخ زنان فلسطینی از روزن مصاحبه‌های تاریخ شفاهی پرداخت. حاصل دو سال تحقیق بر روی این طرح، به صورت پایان‌نامه مذکور و مقالاتی در این حوزه، چاپ و منتشر شده است.

نویسنده با تمرکز بر تاریخ زنان در خاورمیانه و مطالعه منابع مکتوب مرتبط با آن، از جمله نامه‌های شخصی، خاطرات، روزنوشت‌ها و اسناد، پای در راه پژوهش تاریخ شفاهی گذاشت. ویژگی طرح تاریخ شفاهی زنان فلسطینی، نگاه آسیب‌شناسانه پژوهشگر به محدودیت‌های مصاحبه با زنان است. او پس از مصاحبه با ۶۲ زن عرب در سنین مختلف و با جایگاه اجتماعی متفاوت، به برخی از دشواری‌های ثبت و ضبط روایت‌های زنان اشاره کرده است. از جمله این مسائل می‌توان به خودسانسوری زنان، تفکر مردسالارانه، بی‌علاقگی به بیان خاطرات و نگرانی از برخورد جامعه پس از بیان واقعیت‌ها اشاره کرد.

¹. Crossing the Boundaries of History

². Ellen L.Fleschmann

مصاحبه با زنان فلسطینی، علاوه بر جمع‌آوری داده‌هایی در زمینه خاطرات زنان از جنگ، آوارگی، امور روزمره، فعالیت نهادهای اجتماعی و ... در راستای تاریخ زنان، به دلیل شرح و تفسیر گام به گام مراحل اجرای پژوهش تاریخ شفاهی و ذکر نکات مهم در این مسیر و مؤلفه‌های موثر بر آن، برای علاقه‌مندان این بخش از تاریخ‌نگاری آموزنده خواهد بود.

سخنان زنان

کتاب «سخنان زنان، نگاهی زنانه به تاریخ شفاهی»¹، نخستین بار سال ۱۹۹۱ در انتشارات روتلج² در نیویورک منتشر شد و ویرایش جدید آن در سال ۲۰۱۶ با ویراستاری شِرنَا بِرِگِر گِلاک³ و دافن پاتایی⁴ چاپ و نشر گردید. برگر گلاک مدیر طرح تاریخ شفاهی زنان و مدرس مطالعات زنان در دانشگاه کالیفرنیا و پاتایی، استاد تاریخ زنان در دانشگاه ماساچوست است.

کاوش در زمینه مباحث نظری، روش‌شناختی و دشواری‌های گردآوری تاریخ زنان با بهره‌مندی از روش تاریخ شفاهی، در قالب سیزده مقاله تبیین شده است. نویسندگان مقالات ضمن تحلیل پیش‌فرض‌های ذهنی، تناقض‌ها و چشم‌اندازهای پیش روی تاریخ شفاهی زنان، به کاربرد روایت‌های زنانه به‌عنوان راهی برای درک تاریخ زنان تأکید کرده‌اند. استانداردهای علمی و طرح‌های اجرایی، از تکنیک‌های انجام مصاحبه با زنان گرفته تا تاریخ شفاهی زنان سیاهپوست در آمریکا، کارگران زن در پورتوریکو و زنان درگیر در جنگ در خاورمیانه، حاوی نکات کلیدی و کارشناسانه در این حوزه است.

ترتیب و تقدم مقالات به‌گونه‌ای است که این امکان را فراهم می‌سازد تا علاوه بر فراگیری روشمند فرایند تاریخ شفاهی، به تحلیل طرح‌های جریان‌ساز پرداخت. ویژگی

¹. Women's Words, The Feminist Practice of Oral History

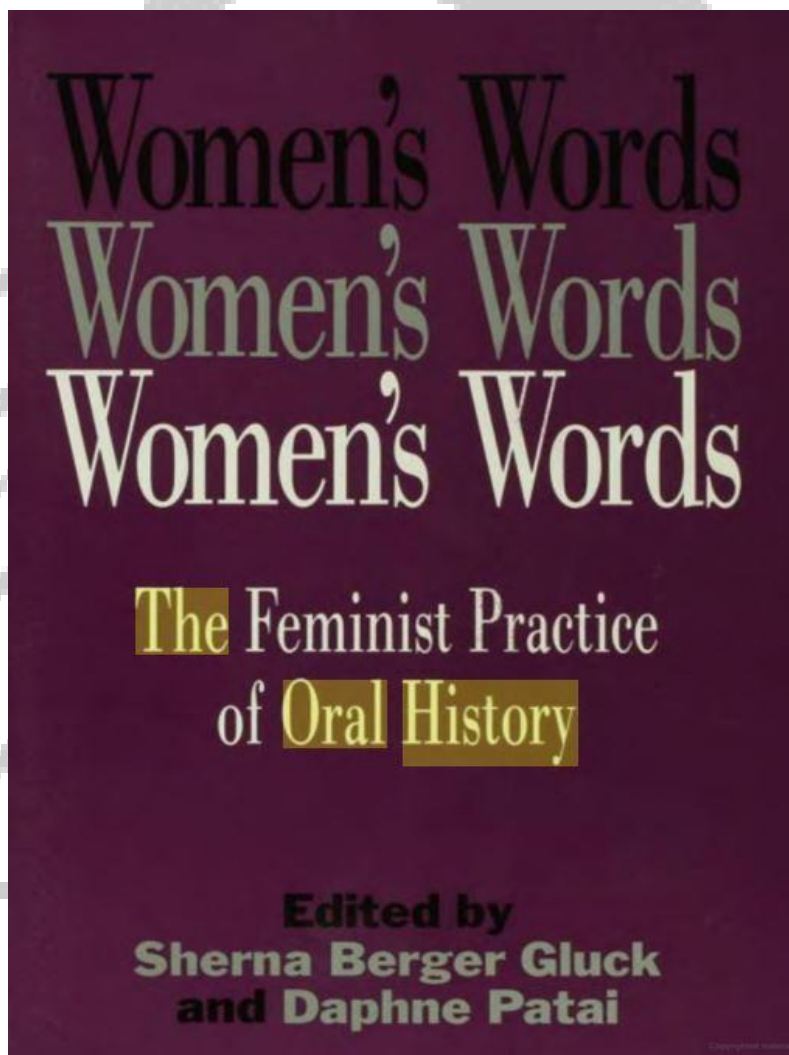
². Routledge

³. Sherna Berger Gluck

⁴. Daphne Patai

کتاب در این است که به نقش تاریخ شفاهی در تدوین تاریخ اجتماعی زنان در جوامع مختلف، نگاهی ویژه دارد. روایت‌های زنانه مندرج در این اثر، بافت و زمینه‌ای را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد تا با گروه‌هایی که هیچ‌گاه امکان مکتوب کردن خاطرات و تجربیاتشان را نداشته‌اند، ارتباط برقرار کنند و بدانند آنان ضمن اثبات خود در جامعه، همگام با تحولات آن، ادامه مسیر داده‌اند. کتاب *سخنان زنان* یکی از آثار کاربردی و تحسین‌برانگیز برای پژوهشگران تاریخ زنان و علاقه‌مندان مباحث تاریخ شفاهی به شمار می‌رود.

تاریخ شفاهی زنان چینی-آمریکایی

در طرح تاریخ شفاهی زنان چینی-آمریکایی¹ که به طور مشترک از سوی کتابخانه شلسینگر² و انجمن زنان چینی در نیو انگلند³ به اجرا درآمده، تاکنون با بیش از سی نفر از زنانی که به فاصله دو دهه پس از جنگ جهانی دوم به آمریکا مهاجرت کرده‌اند؛ مصاحبه انجام شده است. در این راستا، زنان چینی با جایگاه اجتماعی متفاوت، از زنان خانه‌دار گرفته تا کارگران، معلمان، کتابداران و ... تجربیاتشان را به اشتراک گذاشته‌اند. شماری از مصاحبه‌شوندگان از طریق انجمن شناسایی شده‌اند و تعدادی نیز براساس فراخوان کتابخانه شلسینگر به این طرح پیوسته‌اند. مصاحبه‌ها به هر زبانی که راویان راحت‌تر باشند، انجام می‌شود.

منابع حاصل از اجرای طرح مذکور، در کتابخانه شلسینگر، به‌عنوان کتابخانه تخصصی تاریخ زنان در آمریکا، مطابق با شرایط درج‌شده توسط مصاحبه‌شوندگان در فرم‌ها/توافقنامه‌های آگاهانه، در دسترس پژوهشگران قرار می‌گیرد.⁴ از جمله پرسش‌های اصلی طرح می‌توان به این موارد اشاره کرد: پیشینه خانوادگی، خاطرات کودکی و

¹. Chinese- American Women Oral History Project

². Schlesinger library

³. New England

⁴. Chinese-American Women Oral History Project – Chinese Historical Society of New England (chsne.org)

نوجوانی، هدف از مهاجرت، نخستین تجربه‌های زندگی در آمریکا، مشکلات مهاجران، مشاغل و روش‌های زنده نگه‌داشتن سنت‌های چینی.

به‌رغم اینکه فضای اجتماعی و اقتصادی چین در سال‌های پس‌از جنگ جهانی دوم و انگیزه‌های مهاجرت در آن سال‌ها با دهه‌های اخیر تفاوت‌های چشمگیری دارد، اما مجریان طرح بر این باورند که انتقال تجربیات راویان با هدف ثبت تاریخ زنان، چشم‌انداز روشنی را در برابر دیدگان دختران جوان می‌گشاید. مصاحبه‌شوندگان بر این نکته تأکید دارند که جوانان باید برای مهاجرت دلایل توجیه‌پذیر و انگیزه‌ای قوی داشته باشند، در پاسداشت آداب و رسوم چینیان بکوشند و از سخت‌کوشی و استواری زنان چینی بیاموزند.

The New England Chinese Women Association was founded in 1940 during World War II for women to mobilize themselves, develop leadership skills and find some degree of independence. (CHSNE collection)

مادربزرگ در جنگ چه کردی؟ تاریخ شفاهی زنان رود آیلند در جنگ جهانی دوم

کتاب «مادربزرگ در جنگ چه کردی»، تاریخ شفاهی زنان ایالت رود آیلند^۱ در شمال شرق آمریکا را در بر می‌گیرد که سال ۱۹۹۰، از سوی انجمن تاریخ این ایالت منتشر شد. این اثر بر مبنای اجرای مشترک یک طرح تاریخ شفاهی به وسیله دبیرستان کینگستاون^۲ و دانشگاه رود آیلند تدوین شده است. مدیر دبیرستان و استادان تاریخ دانشگاه، مدیریت این طرح را بر عهده داشتند. در این مجموعه، با ۳۶ زن که دارای تجربیاتی از جنگ جهانی دوم بودند، مصاحبه شده است. هفده دانش‌آموز کلاس نهم، مصاحبه‌های این مجموعه را انجام داده‌اند که شماری از آن‌ها، روایت‌های مادربزرگ‌هایشان را ثبت و ضبط کرده‌اند.

این کتاب به جنبه‌های نادیده گرفته‌شده از جنگ جهانی دوم پرداخته است. زنان از خانواده، کالج، محل کار و ارتباط با دوستان و نیز در مورد بحران‌های جنگ و تأثیرات عمیق آن سخن گفته‌اند؛ تجربیاتی که تا آن زمان مورد بی‌توجهی واقع شده بود. زنانی که در دوران جنگ، سال‌های جوانی را می‌گذراندند، اذعان می‌کنند که جنگ آنان را از حال و هوای جوانی دور و در واقعیت‌های زندگی غرق کرد. آن‌ها ناچار شدند در غیاب مردان، علاوه بر مدیریت امور خانه و سرپرستی فرزندان، در مشاغل تولیدی سنگین فعالیت کنند و مهارت‌های جدیدی کسب نمایند.

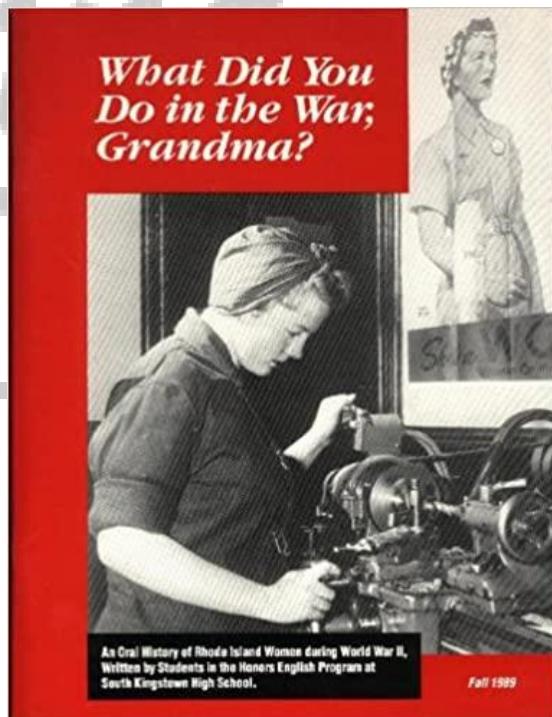
^۱. What did you do in the War, Grandma? An Oral History of Rhode Island Women During World War II

^۲. Kingstown High School

این روایت‌ها، جنبه‌های تازه‌ای از درک رابطه جنگ با زندگی مردم را آشکار می‌کند و به عواقب جنگ بیشتر از خود جنگ توجه دارد. بسیاری از راویان بر این باورند که در آن سال‌ها، مردم درک درستی از پیامدهای جنگ نداشتند، در نتیجه زنان را قربانی سیاست‌های جنگ طلبانه می‌دانند. زنان در هر جایگاهی، احساس مسئولیت فوق‌العاده‌ای نسبت به خانواده و جامعه احساس می‌کردند، به‌خصوص آموزگاران که بلافاصله پس از بازگشت شاگردانشان از جبهه‌های جنگ، در جبران عقب‌افتادگی تحصیلی آن‌ها کوشیدند.

کتاب *مادریزگ در جنگ چه کردی*، به دلایل مختلف از سوی انجمن‌های تاریخ و مطالعات زنان و دانشگاه‌های آمریکا مورد تشویق قرار گرفت و موفق به دریافت جوایزی شد. این اثر در وهله نخست به دلیل درگیر کردن دانش‌آموزان در اجرای فرآیند تاریخ شفاهی در راستای ثبت تاریخ زنان، تحسین‌برانگیز شناخته شد. در وهله دوم، در نظر گرفتن استانداردهای انجمن تاریخ شفاهی آمریکا در انجام مصاحبه، آن را به الگویی کاربردی در این حوزه تبدیل کرد و در وهله سوم، با ارائه روایت‌های زنده و ملموس و داستان‌های واقعی جذاب، کتابی خوش‌خوان و ماندگار قلمداد شد.

تاریخ شفاهی زنان ایتالیایی-کانادایی

تاریخ شفاهی زنان ایتالیایی-کانادایی¹ دانشگاه سیمون فریزر² در ونکوور³، یکی از طرح‌های مجموعه متنوع این دانشگاه است که سال ۲۰۱۰ به‌طور مشترک با انجمن تاریخ کانادا به اجرا درآمد. تاریخ شفاهی پناهندگان لهستانی در ۱۹۵۶، تاریخ شفاهی جنبش‌های کارگری، تاریخ شفاهی مهاجران هندی و تاریخ شفاهی ژاپنی‌های مقیم کانادا، از جمله سایر پژوهش‌های این دانشگاه است.

در طرح پیش‌گفته با زنان ایتالیایی که در ربع اول قرن بیستم به کانادا مهاجرت کرده‌اند، به مدت ۱۰۰ ساعت مصاحبه شده است. مصاحبه‌گران از میان دانشجویان و اعضای انجمن انتخاب شده‌اند. بیشتر مصاحبه‌ها به زبان انگلیسی و مابقی به ایتالیایی است، البته متون ایتالیایی نیز به انگلیسی ترجمه شده است. خروجی‌های طرح اعم از صوت، تصویر، متن و ضمائم مصاحبه‌ها به تفکیک فهرست‌نویسی شده‌اند و علاوه بر انتشار اطلاعات کتابشناسی مصاحبه‌ها، اصل منابع نیز در کتابخانه دیجیتالی دانشگاه بارگذاری⁴ شده است. به دلیل کدگذاری واژگان و عبارتهای کلیدی در متون، پژوهشگران به سهولت به مطلب موردنظرشان دسترسی پیدا می‌کنند.

¹ Italian- Canadian Women Oral History Project

² Simon Fraser University (SFU)

³ Vancouver

⁴ <https://digital.lib.sfu.ca/italian-canadian-women-oral-history-collection>

زنان در این گفت‌وگوها، ضمن تشریح دلایل مهاجرت، سال‌های نخستین زندگی در کانادا، فعالیت انجمن‌های زنان و فرصت‌های پیش‌روی زنان مهاجر را مرور کردند و از مواجهه با مشکلات فرزندان، اعتقاد به جامعه مدنی و کار داوطلبانه و روش‌های حفظ آداب و رسوم ایتالیا سخن گفتند. بررسی جزئیات سیاست دولتمردان کانادا در قبال زنان در دهه‌های مختلف و نیز موشکافی تفکر زنان نسبت به تحولات ایتالیا در آن سال‌ها، در مقالات مستخرج از اجرای این طرح مورد توجه واقع شده است. تحلیل کیفی داده‌های حاصل از مصاحبه، بر قابلیت‌های تاریخ شفاهی در راستای تألیف تاریخ زنان تأکیدی ویژه دارد. همچنین فرصتی فراهم آورد تا بتوان به مقایسه عقاید و باور زنان مهاجر در دهه‌های پیش و پس از سال‌های مذکور پرداخت و تاریخ‌نگاری ملموسی را پیش‌روی علاقه‌مندان قرار داد.

تاریخ شفاهی زنان کارگر در کانادا

طرح تاریخ شفاهی زنان کارگر در کانادا^۱، سال ۱۹۹۴ توسط جوآن سَنگستِر^۲ به اجرا درآمد. ۳۲ زن که در فواصل سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۴۵ در کارخانه‌های بزرگ شهرهای صنعتی کانادا کار می‌کردند، مصاحبه‌شوندگان این طرح را شامل می‌شوند. داده‌های حاصل از اجرای طرح، به صورت پایان‌نامه و مقاله منتشر شده است.

روایت‌های زنانه در این مصاحبه‌ها که تا آن زمان نادیده گرفته شده بود، گره‌گشای نقاط کور تاریخ زنان در کانادا است. تجربیات شخصی و منحصر به فرد راویان در باب وقایع مختلف و توصیف فضای حاکم بر کارخانه‌ها، که گاه مترادف و گاه متناقض‌اند، زمینه شکل‌گیری تجربه جمعی را فراهم آورده است. شماری از زنان نقش خود را در حوادث کمرنگ تلقی می‌کنند، اما برعکس تعدادی از آنها که جزو رهبران اتحادیه‌های کارگری بودند، به تعامل سازنده زنان در ارتقای شرایط شغلی و برخورداری از حقوق مساوی با مردان در محیط کاری اذعان دارند.

سازماندهی اعتصابات کارگری و مسائل پیرامون آن و تأثیر آن بر روابط خانوادگی و گاه مخالفت خانواده‌ها با حضور زنان در این اعتصابات، از جمله مواردی است که به‌طور دقیق در این مصاحبه‌ها به تصویر کشیده شده است. تنوع تجربه‌های زنان از

^۱. Workwomen's Oral History in Canada

^۲. Joan Sangster

فرازونشیب‌های کار در کارخانه‌ها در دوران جنگ جهانی دوم و تحلیلی که از وضعیت زنان در آن سال‌ها دارند، زوایای مختلف اقتصاد خانواده‌ها را در این برهه تاریخی آشکار می‌سازد. در ضمن بخشی از مصاحبه‌های این طرح دستمایه کار مستندسازان قرار گرفته و بر اساس آن، فیلم‌های مستند تهیه شده است. همچنین محتوای مصاحبه‌ها از سوی پژوهشگران تحلیل کیفی شده و موضوعات قابل استنباط آن، کشف و موشکافی شده است.

تاریخ شفاهی فوتبال زنان در استرالیا

کتاب «تاریخ شفاهی فوتبال زنان در استرالیا»^۱، تألیف گریگوری موریس داونز^۲، سال ۲۰۱۵ از سوی انتشارات دانشگاه ویکتوریا^۳ در استرالیا چاپ و منتشر شد. این اثر بر اساس پایان‌نامه دکترای مؤلف و بر پایه مصاحبه با ۱۸ زن و ۳ مرد، اعم از بازیکنان، مربیان و داوران به نگارش درآمده است.

شکل‌گیری تیم‌های فوتبال زنان در استرالیا، به دهه ۱۹۷۰ بازمی‌گردد، زمانی‌که مهاجران انگلیسی شوق تماشای فوتبال زنان را در دل و جان استرالیایی‌ها زنده کردند. عشق زنان به فوتبال موجب شد تا ورزشی که تا آن زمان کاملاً مردانه بود، به سرعت رو به جلو حرکت کند و محبوبیتی عام یابد. پس از آن زنان فوتبالیست در برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی حضور یافتند و آکادمی‌ها و مدارس فوتبال زنان بنیان نهاده شد.

نویسنده پس از بررسی جایگاه زنان در تاریخ ورزش استرالیا، فراز و نشیب‌های شکل‌گیری فوتبال زنان و دهه‌های شکوفایی آن را تبیین کرده است. سپس با درج بخش‌هایی از مصاحبه با ورزشکاران، به تحلیل کیفی داده‌های حاصل از تاریخ شفاهی مبادرت ورزیده است. تحلیل کیفی محتوای مصاحبه‌ها، او را قادر ساخته است تا اصالت و حقیقت یافته‌ها را تفسیر کند. در واقع پس از مرور گفته‌های راویان، موضوعات قابل استنباط را استخراج کرده و به بوته نقد گذاشته است.

^۱. Oral History of Women's Football in Australia

^۲. Gregory Maurice Downes

^۳. Victoria University

زنان ورزشکار با بیان خاطرات، سفر فوتبالی خود را به گذشته آغاز کردند و از نخستین حضور در بازی‌های رسمی سخن گفتند، تبعیض علیه دختران را در سال‌های ابتدایی توجه به فوتبال روایت کردند، از موافقت و مخالفت خانواده‌ها گفتند، از مردان حامی ورزش بانوان و زنان مشوق در این مسیر سخن راندند، و از دوستی‌های پایدار با دوستان ورزشی گفتند. زنان متفق‌القول به تشویق دختران جوان به انجام تمرینات ورزشی برای تأثیر مثبت دیرپای آن بر روحیه و جسم‌شان تأکیدی ویژه دارند و همچنان با مهر و عطوفت، در راه پیشرفت فوتبال زنان در استرالیا تلاش می‌کنند.

بازیابی گذشته ما

Lucretia Mott

کتاب «بازیابی گذشته ما: مبارزه برای حق رأی زنان»¹، با مصاحبه و تدوین شِرنَا گلوک برگر²، استاد مطالعات زنان در دانشگاه کالیفرنیا، نخستین بار سال ۱۹۹۰ از سوی دفتر تاریخ شفاهی کتابخانه بَنکرافت³ در آمریکا منتشر شد. ویراست دوم آن نیز سال ۲۰۱۰ نشر یافت. این اثر بر مبنای تحلیل کیفی محتوای مصاحبه با دوازده نفر از رهبران زن در جنبش حق رأی زنان به رشته تحریر درآمده است. ژانت رانکین⁴، آلیس پُل⁵ و سارا بارد فیلد⁶ از جمله مصاحبه‌شوندگان این مجموعه هستند. فایل‌های صوتی و تصویری مصاحبه‌ها در دانشگاه کالیفرنیا، دانشگاه برکلی و کتابخانه بَنکرافت حفظ و نگهداری می‌شود.

بازیابی گذشته ما، با درآمدی بر تاریخ شفاهی آغاز می‌شود. نویسنده در این بخش ضمن برشمردن ویژگی‌های این روش پژوهشی، بر بهره‌مندی از آن به‌منظور ثبت فرهنگ عامه و ارائه تصویری روشن از تاریخ اجتماعی جوامع تأکید کرده است.

¹. Recovering our past: The struggle for woman's suffrage

². Sherna Gluck Berger

³. Bancroft Library

⁴. Jeanette Rankin

⁵. Alice Paul

⁶. Sara Bard Field

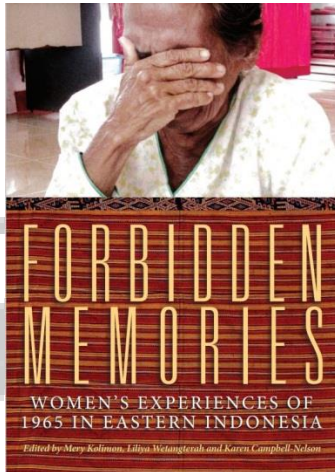
همچنین آموزش تاریخ شفاهی را از دوران نوجوانی ضروری می‌داند تا دانش‌آموزان در مصاحبه با اعضای خانواده با گذشته پیوند برقرار کنند.

زنان در این مصاحبه‌ها در قامتِ مصلحان اجتماعی تجربیات خود را از مبارزه برای دستیابی به حقوق برابر با مردان به اشتراک گذاشته‌اند. همبستگی زنان، شکل‌گیری انجمن‌های متعدد، و تکوین فرآیندهای اجتماعی تأثیرگذار بر ارتقای جایگاه زنان در دهه‌های مختلف، از جمله دستاوردهای این جنبش است. رویدادهای تاریخی در مسیر تحقق آرمان‌خواهی زنان در پرتو اجرای این طرح موضوع‌محور، به دقت ارزیابی شده است. مستندسازی دقیق تدوینگر و تجزیه و تحلیل گفته‌های راویان از طریق پژوهش در اسناد و کتاب‌ها و درج توضیحات بجا و مناسب، این کتاب را به اثری قابل استناد در حوزه تاریخ زنان در آمریکا بدل کرده است.

خاطرات ممنوعه: تجربیات زنان از سال ۱۹۶۵ در اندونزی

کتاب «خاطرات ممنوعه: تجربیات زنان از سال ۱۹۶۵ در اندونزی»^۱، با ویراستاری مری کالیمون^۲، لیلیا وتانگتیرا^۳ و کارن کامپبل نلسون^۴، با ترجمه جنیفر لیندسی^۵ در سال ۲۰۱۵ از سوی انتشارات دانشگاه موناخ در استرالیا منتشر شد. این اثر بر مبنای مصاحبه با چهل نفر از زنان بازمانده از خشونت‌های ضدکمونستی در استان‌های شرقی اندونزی تألیف شده است. محققان مؤسسه تاریخ اجتماعی اندونزی انجام مصاحبه‌ها را عهده‌دار بوده‌اند و استادان مطالعات زنان، مصاحبه‌ها را پس از مستندسازی، در قالب هشت مقاله تحلیل محتوای کیفی کرده‌اند.

به‌رغم اینکه متقاعد کردن زنان برای شرکت در مصاحبه چندان آسان نبود، اما آنان با جایگاه اجتماعی متفاوت، از معلمان گرفته تا کارگران، کشاورزان و فعالان اجتماعی، از شکنجه و آزار در پی پاکسازی جامعه از تفکرات کمونستی سخن رانده‌اند. زنان مظنون به کمونیست بودن، حتی گاه بدون اینکه بدانند چه جرمی مرتکب شده‌اند، مدت‌ها در زندان بودند. اخراج معلمان از مدارس، فروپاشی خانواده‌ها و نقش کلیسای پروتستان در همراهی با خشونت علیه زنان، از جمله موضوعات کتاب است.

^۱. Forbidden Memories: Women's experiences of 1965 in Eastern Indonesia

^۲. Mery Kolimon

^۳. Liliya Wetangterah

^۴. Karen Campbell-Nelson

^۵. Jenifer Lindsay

ویراستارانِ خاطرات ممنوعه براین باورند که تا پیش‌از انتشار این اثر، دیدگاه‌های قربانیان زن در وقایع ۱۹۶۵ نادیده گرفته شده بود. تاریخ شفاهی ضمن فراهم آوردن فرصتی برای شنیدن صدای زنان، تحلیلگران را قادر ساخت تا با مطالعه این رویداد تاریخی و با اتکا به رویکردی تجربی، به نیابت از راویان، آن را تجربه کنند. گرچه بسیاری از تحلیل‌ها در باب کم‌وکیف روایت‌های زنان تلخ و دلخراش است، اما نقطه قوت این پژوهش، انسان‌دوستی برآمده از دل روایت‌های زنان است؛ زنانی که کوشیدند ضمن اندیشیدن به تدابیری تحسین‌برانگیز برای استواری در آن دوران، فرزندان‌شان را با امید به آینده پرورش دهند.

FORBIDDEN MEMORIES

WOMEN'S EXPERIENCES OF 1965 IN EASTERN INDONESIA

Edited by Mery Kolimon, Liliya Wetangterah and Karen Campbell-Nelson

THIS IS the first book to consider the experiences of women survivors of the 1965 anti-communist violence in the majority Christian region of Eastern Indonesia. So far, most studies of the 1965 violence have focused on the Muslim majority population of Java and the Hindu majority population of Bali. *Forbidden Memories* presents stories from across the regions of Sumba, Sabu, Alor, Kupang and other parts of West Timor of women who were imprisoned and tortured or whose husbands were murdered. The book comprises a critical examination of the role of the Protestant Church at the time of the violence and, in its aftermath, the ongoing sanctions and political purges against those considered to be supporters of the Indonesian Communist Party. The writers argue that religious and state institutions failed to care for this vulnerable community in the face of state terrorism and a culture of fear.

The editors and research team hope this publication will create a safe and peaceful environment for survivors to tell their stories and have their stories acknowledged by their society.

I am very appreciative and amazed at the work that has gone into this book; such a complete study from the perspective of victims, especially women victims. What is very interesting is how the church participated in the violence, or at least did not prevent the violence from occurring. It adds to our knowledge about the impact of the political turmoil after the military coup by Suharto and his accomplices, and how the anti-PKI campaign has ruined many lives without them knowing why or what really happened.

Nursyahbani Katjasungkana, LBH-PIK founder, former Member of Parliament in 2004–2009, former Commissioner of the National Commission on Women

The case studies in this report reveal a great deal of new knowledge. As far as I know, this is the first study on the subject conducted by a Christian church in Indonesia – Catholic or Protestant... It is therefore of utmost urgency that this book is distributed as widely as possible. Studies such as this can lead to related initiatives in memorialisation, reparations and education.

Gerry van Klinken, Professor, KITLV, Leiden University

تاریخ شفاهی صنایع نساجی کبک به روایت زنان

کتاب «زنان و دختران در صنعت نساجی کبک»^۱، تألیف گیل گاتبرت برانت^۲، سال ۲۰۱۸ از سوی انتشارات باراکا^۳ منتشر شد. این کتاب بر اساس مصاحبه با ۸۴ نفر از کارگران زن در کارخانه‌های نساجی کبک، در فواصل سال‌های ۱۸۸۱ تا ۱۹۵۱ شکل گرفته است. گاتبرت برانت متخصص تاریخ زنان و مؤلف کتاب سه جلدی *تاریخ زنان در کانادا* است.

تصویری که از کارگران زن، تا پیش از انتشار این اثر ارائه می‌شد، افرادی ناتوان و قربانیان مستعد سرکوب بود. در این پژوهش با مقایسه تغییرات و ویژگی‌های نیروی کار و نوع مشاغل زنان، این تصویر به طرز چشمگیری تغییر کرد. این کتاب، تحولات کارگری و درک زنان از فرهنگ کار و جنبش‌های برابری خواهانه آنان را در سال‌های مورد بحث ترسیم می‌کند. زنان که بیش از نیمی از کارگران شاغل در صنعت پنبه و نساجی را تشکیل می‌دادند، به واسطه نقش‌های چندگانه در خانه و کارخانه، نقش مؤثری در صنعتی شدن کبک و تبدیل آن به جامعه‌ای شهری بر عهده داشتند. نویسنده علاوه بر درج روایت‌های زنان، موضوعات تأثیرگذار در تاریخ صنایع کانادا را بر مبنای سایر منابع دست اول، تحلیل و موشکافی کرده است.

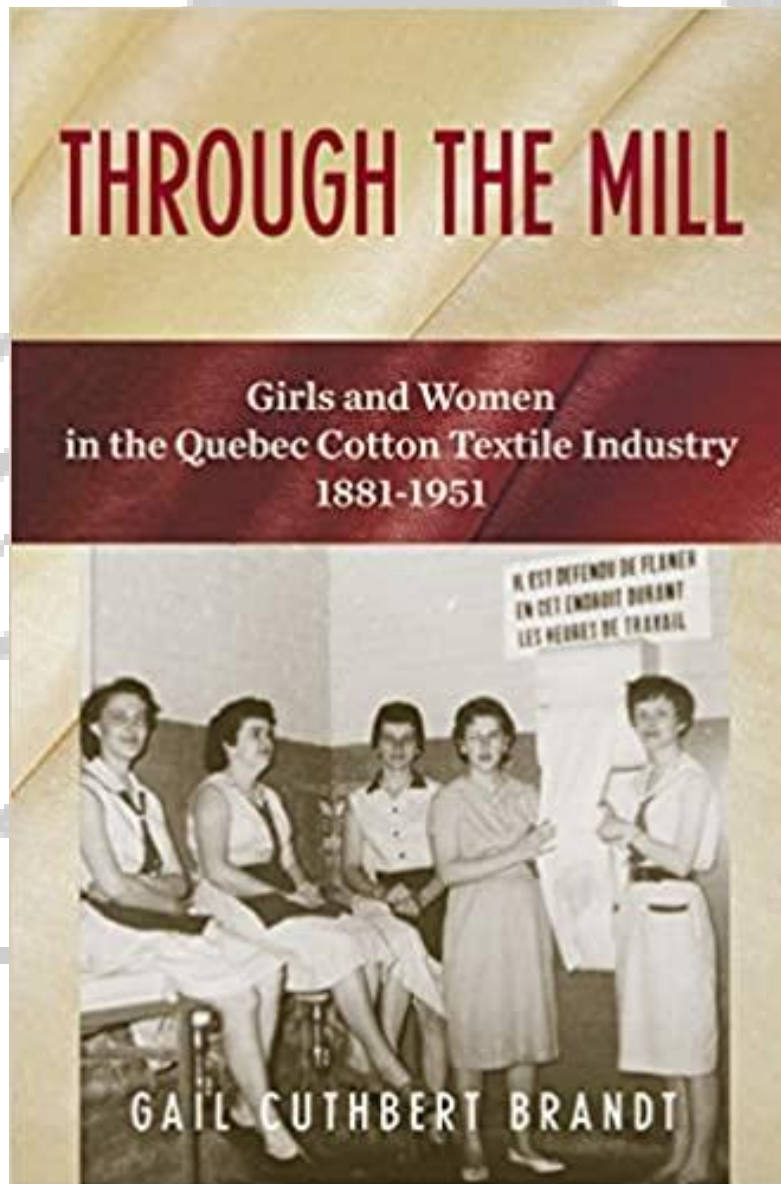
^۱ Through The Mill: Girls and Women in Quebec Cotton Textile Industry 1881- 1951

^۲ Gail Guthbert Brandt

^۳ Baraka

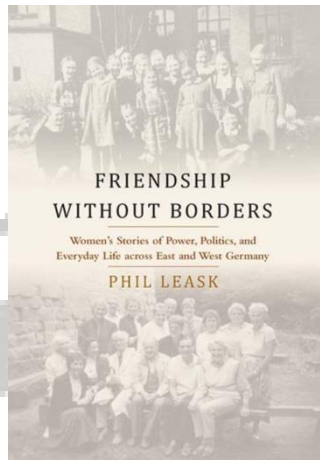

زنان در این گفت‌وگوها در مورد جنبه‌های مختلف زندگی و فعالیت در کارخانه‌ها سخن گفتند و شرایط محیط‌های کارگری را بررسی کردند. همچنین انگیزه کار در صنایع نساجی و تلاش برای دستیابی به حقوق برابر را به بوته نقد گذاشتند. آنان ضمن تشریح نگرش‌های حاکم بر جوامع کارگری، شرایط اقتصادی خانواده‌های کارگر را مرور کردند. منتقدان تاریخ کار و کارگری، این کتاب را ترسیم کم‌نظیری از شرایط کار زنان در عصر صنعتی شدن دانسته‌اند.

دوستی بدون مرز

کتاب «دوستی بدون مرز: داستان‌هایی از زندگی زنان در آلمان»¹، تألیف فیل لِسک²، پژوهشگر کالج دانشگاهی لندن، سال ۲۰۲۰ از سوی انتشارات برگ‌هان³ در نیویورک در ۳۳۸ صفحه منتشر شد.

در طول نیم‌قرن از تقسیم آلمان در سال ۱۹۴۷ تا اتحاد آن در ۱۹۹۰ و پس‌از آن، ۳۰ زن از شهر شونیک⁴، آرشیوی از دهه‌های مختلف زندگی‌شان گردآوری کردند که مشتمل است بر عکس‌ها، نامه‌ها و ... آنان هر ساله از نقاط مختلف آلمان خود را به کلیسای زادگاهشان می‌رسانند تا خاطراتشان را مرور کنند. این کتاب با تحلیل مصاحبه با زنان و بازنویسی روایت‌های آنان، به موشکافی چنین موضوعاتی در آلمان شرقی و غربی پرداخته است: حقوق و جایگاه اجتماعی زنان، پیشرفت‌های شغلی، رفاه اجتماعی، آزادی مطبوعات، آموزش، تحصیل فرزندان و ...

فصل اول مروری دارد بر سال‌های نوجوانی و تحصیل در مدرسه. فصل دوم جدایی از خانواده را بررسی کرده است. فصل سوم نگاهی دارد به دوران فعالیت‌های حرفه‌ای.

¹. Friendship without Borders: Women's of power, politics, and everyday life across East and West Germany

². Phil Leask

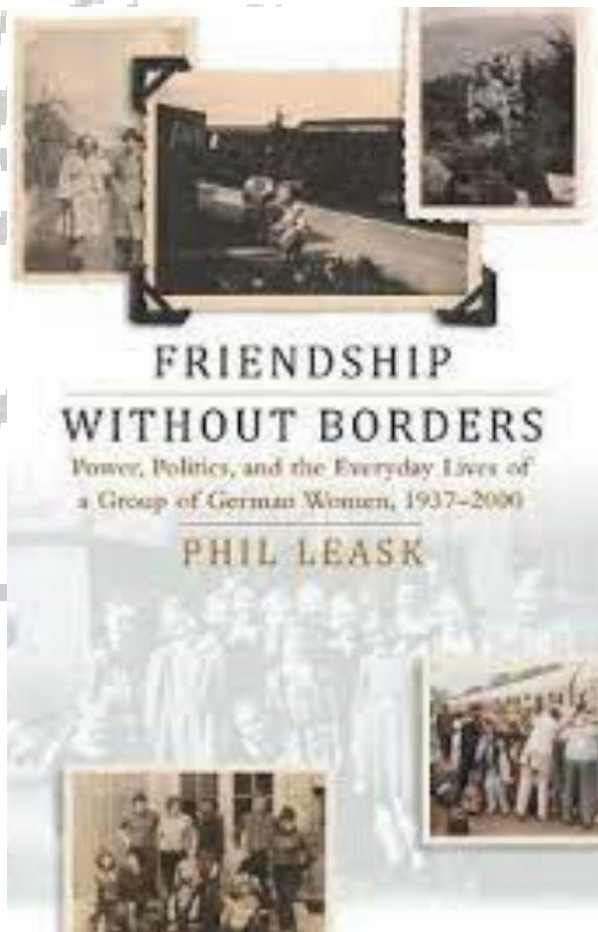
³. Berghahn

⁴. Schonebeck

فصل چهارم سرگرمی‌های دوران بازنشستگی را به تصویر کشیده است، و فصل پنجم به دهه‌های پس از اتحاد آلمان و تلخی‌ها و شیرینی‌های آن پرداخته است.

دوستی بدون مرز دریچه‌ای به سوی زندگی روزمره زنان در آلمان گشوده و توجه پژوهشگران را به این اسناد منحصر به فرد جلب کرده است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که چطور تفسیر زندگی زنان به درک صحیحی از احساسات و فعالیت‌های اجتماعی آنان می‌انجامد. این اثر دستیابی به تاریخ‌نگاری واقع‌گرایانه از روزن داستان‌های زنان را با جانمایی در بافت تاریخی حوادث ممکن می‌سازد. نویسنده با پرداخت خُرده‌روایت‌های این گروه کوچک، سیاست‌های فرهنگی حاکم بر آلمان شرقی و غربی را در گسست‌های تاریخی اروپا ارزیابی کرده است. این کتاب ضمن ستایش از سوی مورخان تاریخ زنان و پژوهشگران تاریخ اجتماعی، به‌عنوان الگویی برای تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها به علاقه‌مندان توصیه می‌شود.

تاریخ شفاهی آشپزی خانگی زنان

Symbala with her old pot from Kerala, 2019. Photograph by Kah Seng Loh.

طرح «تاریخ شفاهی آشپزی خانگی زنان»¹، سال ۲۰۱۷ توسط کا سنگ لو²، مورخ و محقق دانشگاه استرالیایی غربی در سنگاپور اجرا شد. او با سیزده آشپز باتجربه و در ضمن آن، با سایر اعضای خانواده‌هایشان مصاحبه انجام داد. مصاحبه‌ها در فضای خانواده به صورت جمعی صورت پذیرفت و به‌کارگیری این روش، زمینه تکمیل روایت‌های زنان و بازنمایی گفتمان زنان آشپز را فراهم آورد. تاریخ آشپزی از منظر تاریخ شفاهی یک سر در گذشته دارد و یک سر در آینده؛ به عبارتی فرهنگ غذایی گذشتگان را پیش روی آیندگان قرار می‌دهد تا با ابتکارات جدید، این فرهنگ را غنا بخشند.

در راستای توسعه اقتصادی سنگاپور که به گسترش مشاغل خانگی انجامید، زنانی که در نزدیکی شهرک‌های صنعتی سکونت داشتند، از نخستین افرادی بودند که از این فرصت بهره بردند و طبخ غذا برای کارخانه‌ها را پذیرا شدند. با افزایش تقاضا، بسیاری از آنان به‌طور خانوادگی آشپزی را ادامه دادند و سه نسل از زنان خانواده با اشتیاق در کنار هم، تجربیاتشان را به اشتراک گذاشتند، و بدین‌شکل کوچکترها از بزرگترها تهیه

¹. Oral History of Women's home cooking in singapore

². Kah seng loh

غذاهای سنتی را آموختند و کوچکترها نیز با نوآوری و خلاقیت، تنوع چشمگیری در مکاتب آشپزی سنگاپور پدید آوردند.

ثبت تاریخ اجتماعی زنان سنگاپوری از روزن مصاحبه با آشپزهای خانگی، بسیاری از مردم را به علم تاریخ به طور عام، و مردم‌نگاری به طور خاص علاقه‌مند کرد. مطالعات پیرامون مشاغل خانگی در این کشور در دهه‌های گذشته بی‌اهمیت تلقی می‌شد و به نوعی نامرئی بود. اما با تأثیر آن در توسعه صنعتی جدی گرفته شد و به یک گرایش در تحقیقات تاریخی بدل گردید. شماری از غذاهای خانگی به‌عنوان میراث فرهنگی ناملموس در یونسکو به ثبت رسید و مکاتب‌های آشپزی برآمده از خُرده‌روایت‌های آشپزها، اشتیاق نسبت به غذاهای این کشور را افزون کرد. روش‌های اجرای این طرح، به‌عنوان الگویی به‌منظور ثبت تاریخ شفاهی مشاغل خانگی در سراسر دنیا کاربرد دارد.

هر زن یک دنیا است

کتاب «هر زن یک دنیا است، مصاحبه با زنان ایالت چیپاس»¹ در جنوب مکزیک، سال ۲۰۰۸ با مصاحبه و تدوین واکر و سوآرز² از سوی انتشارات دانشگاه تگزاس منتشر شد. این پژوهش مشتمل است بر ۲۸ داستان زندگی زنان با پیشینه‌های مختلف اقتصادی، قومی و فرهنگی، از دامدار و کشاورز گرفته تا تاجر و معلم و آشپز و راهبه، با میانگین سنی شصت تا حدود صد سال؛ زنانی که زندگی آسانی نداشتند و گاه در مزارع کوهستانی و دهکده‌های دوردست کار می‌کردند. این زنان از حوادثی نظیر انقلاب مکزیک و آنفولانزای اسپانیایی جان سالم به در برده بودند و وقایعی همچون آزار و اذیت مذهبیون افراطی و نزاع بر سر مالکیت زمین‌ها را تجربه کرده بودند.

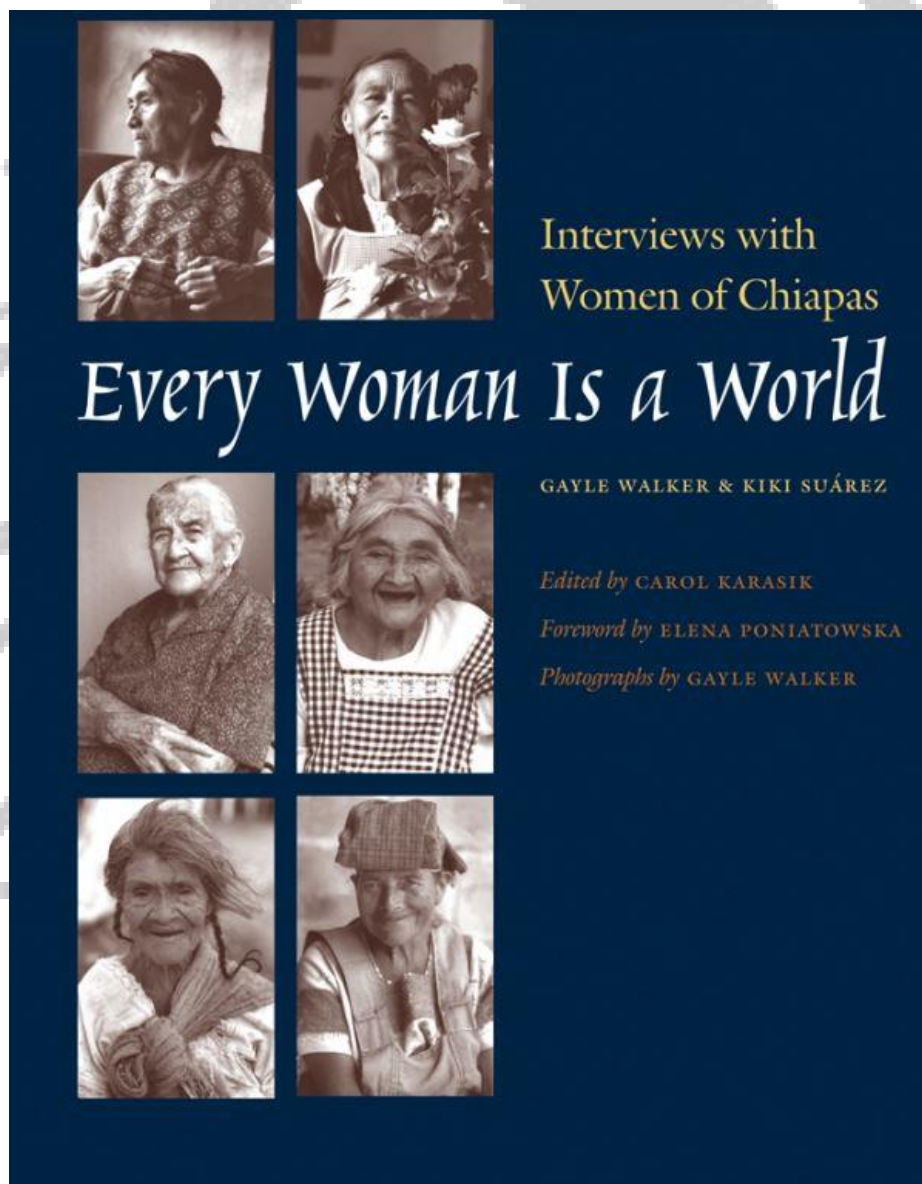
هر زن یک دنیا است، با مقدمه‌ای آغاز می‌شود که در آن، با تحلیلی دقیق از شخصیت راویان روبه‌رو می‌شویم. مصاحبه‌گران در خلال مصاحبه به درک روشنی از ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری زنان دست یافته و طیف گوناگونی از تجربیات و افکار آنان را تفسیر می‌کنند. هشت نفر از زنان در جامعه چندوجهی مکزیک از طبقه نسبتاً مرفه و مابقی متوسط و فقیر هستند و چه‌بسا نقطه قوت کتاب، انعکاس صدای زنان محروم جامعه

¹ Every woman is a world, interviews with women of chiapas

² G. Walker and K. Suarez

است. راویان ضمن بیان اعتقادات و آداب و رسوم تمدن کلاسیک مایاها در مکزیک و به تصویر کشیدن رویاها و آرزوهایشان در دوران کودکی و جوانی، به دشواری‌های کار در مزارع و کارگاه‌های خیاطی و بافندگی و خدمتکاری در منازل اربابان و یادآوری خاطرات آن دوران اشاره می‌کنند. اما افسوس گذشته‌ها را نمی‌خورند، بلکه از اینکه هنوز فرصت زندگی دارند، خرسندند. آنها عشق به زندگی و تلاش و استواری را به فرزندان‌شان می‌آموزند و روایت‌گر حرکت در مسیری هستند که رو به کمال دارد و جهان پیرامون‌شان را با نگاهی خوش‌بینانه برای خود و دیگران تغییر می‌دهند.

خدمات خانگی زنان مهاجر

طرح «تاریخ شفاهی خدمات خانگی زنان مهاجر»¹ سال ۲۰۰۵ توسط الکساندرا فراند² و لورا کوئیلیسی³، استادان دانشگاه سایمون فریزر⁴ در کانادا اجرا شد. در این طرح با هشت زن ایتالیایی و ده زن آلمانی مقیم ونکوور مصاحبه شد. این زنان پس از جنگ جهانی دوم به کانادا مهاجرت کردند و در آن زمان بیست تا سی ساله بودند.

زنان برای رهایی از ویرانه‌های اروپا پس از جنگ و در آرزوی یافتن شغلی مناسب و امید به پیشرفت راهی کانادا شدند. در آن دوران پذیرش زنان در کانادا تنها به واسطه کار در مشاغل خدمات خانگی میسر بود و آنها از سر اجبار به کارهایی همچون خدمتکاری، پرستاری، آشپزی و آرایشگری در منزل تن دادند. البته آن را به منزله نقطه شروعی برای زندگی به‌عنوان مهاجر پذیرفتند و سال‌های بعد در مشاغلی با شرایط مناسب‌تر مشغول شدند. زنان آلمانی شرایط کار را در کانادا به مراتب آسان‌تر از آلمان تلقی کردند و زنان ایتالیایی برعکس. نکته‌ای که زنان متفق‌القول بر آن تأکید داشتند، فراگیری زبان انگلیسی در محیط خانواده بود. بدین‌شکل به راحتی ارتباطات اجتماعی‌شان را گسترش دادند.

ساختار سؤالات در طرح مذکور به‌گونه‌ای طراحی شد تا زنان را قادر سازد روایت‌های خود را حول تجربیاتشان متمرکز کنند و در معنابخشی به این فعالیت‌ها، هویت خود را

¹. Oral history of immigrant women's domestic services

². Alexandra Freund

³. Laura Quilici

⁴. Simon Fraser University

بیابند. زنان داستان‌های زندگی‌شان را با ترکیبی از اشکال روایی همانند حکایت‌ها، لطیفه‌ها و شایعات بازگو کردند. این روایت‌های ترکیبی سرنخ‌هایی به مصاحبه‌گران داد تا در جست‌وجوی مسائل زنان و کشف راه‌هایی برای حل آن برآیند. گفتمان‌های اجتماعی و تغییر نگرش زنان نسبت به نخستین سال‌های مهاجرت و امیدها و انتظارات آنها به روشنی به تصویر درآمده است. طرح تاریخ شفاهی خدمات خانگی زنان مهاجر به دلیل انعکاس صدای یکی از منفعل‌ترین گروه‌های انسانی، از سوی انجمن تاریخ شفاهی کانادا مورد تقدیر قرار گرفت.

دختران جزیره: روایت‌هایی از مکان زندگی

طرح «تاریخ شفاهی دختران جزیره» سال ۲۰۱۵ توسط آیلان ژل^۱، انسان‌شناس فرهنگی در شرق استرالیا به اجرا درآمد. او در این طرح با پنجاه نفر از زنان ساکن در منطقه مصاحبه تاریخ شفاهی انجام داد و پس از ضبط و ثبت و مستندسازی تجربیات زیسته آنها، در قالب مقالاتی منتشر کرد. زنان در این منطقه حادثه‌خیز در مشاغل مختلف به‌ویژه کشاورزی، رستوران‌داری و گردشگری نقش‌آفرینی می‌کنند و عاملیت دارند. ترک خانه به دنبال فوران آتشفشان، خاطراتی از سونامی، امدادسانی پس از زلزله، تاریخچه بازارها، رستوران‌ها و کتابخانه‌ها، بافت فرهنگی اجتماع و تغییرات سبک زندگی زنان در گذر زمان، از جمله محورهایی است که در میزهای گفت‌وگوی عمومی به‌صورت جمعی یا در مصاحبه‌های فردی به بحث گذاشته شد.

نویسنده با تفسیر داده‌های حاصل از تاریخ شفاهی بر این نکته تأکید دارد که مکان در جایگاه یک شخص یا موضوع، در روایت‌های زندگینامه‌ای زنان حائز اهمیت است. او در پی کشف ارتباط هویت اجتماع و مکان برآمد تا به تحلیلی دقیق از بافت فرهنگی این منطقه دست یابد. تمرکز بر مؤلفه‌های فرهنگی منطقه نشان‌دهنده تعلق خاطر زنان به مکان زندگی و تأثیرپذیری از آن است. این تأثیرپذیری و به تبع آن تأثیرگذاری بر اعضای خانواده و دوستان، زمینه‌گفتن‌های فرهنگی را فراهم می‌آورد.

^۱.Aelan Gel

مطالعه روش‌های مصاحبه‌شوندگان برای کنار آمدن با بلایای طبیعی و نوسازی زندگی پس از آن به‌منظور ارائه آموزش‌های لازم در این زمینه به نسل‌های بعد مفید و راهگشاست. انتشار چنین طرح‌هایی قابلیت‌های میان‌رشته‌ای تاریخ شفاهی و انعطاف‌پذیری آن را در علوم مختلف به نمایش می‌گذارد و مشوق علاقه‌مندان به پژوهش‌های میدانی خواهد بود.

کار از خانه: تاریخ شفاهی کنشگری و محیط زیست

طرح تاریخ شفاهی «کار از خانه: تاریخ شفاهی کنشگری و محیط زیست» سال ۲۰۱۶ توسط راشل گلدلاست، پژوهشگر دانشگاه لاتروب در ملبورن به اجرا درآمد. مجری طرح پیش از اجرای آن، تحقیقاتی در حوزه زیست محیطی انجام داده بود. لذا طرح مذکور را با هدف ثبت و ضبط دستاوردهای زنان در زمینه حفاظت از محیط زیست به سرانجام رساند.

کار از خانه بر مبنای مصاحبه با ۵ نفر از زنان پیشگام در زمینه آگاهی بخشی اجتماعی در حوزه حفاظت از آب، خاک و هوا شکل گرفت. آنان کوشیدند زنان کنشگر محیط زیست را گرد هم آورند تا نسبت به پاسداشت طبیعت احساس مسئولیت داشته باشند. زنان در این مصاحبه‌ها به نحوه علاقه‌مندی به این موضوع در عصر مواجهه با چالش‌های مدرنیته اشاره کردند. استفاده ناکارآمد از منابع طبیعی، حفاظت از محیط زیست را با دشواری‌هایی همراه کرده است. در این میان، زنان به دلیل نقش مهمی که در مدیریت امور خانه بر عهده دارند، برنامه‌ریزان اصلاح محیط زیست در خانه و محله به شمار می‌آیند.

تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه با زنان نشان داد که زنان خانه‌دار به دلیل نگرانی از آلودگی طبیعت، حفاظت از آن را از درون خانه و خانواده شروع کردند و آن را به حرکت‌های جمعی گسترش دادند. تغییر سبک زندگی آنان را توانمند کرد تا روش‌های

خلاقانه‌ای برای پاسداشت زیست‌بوم در پیش گیرند. زنان به‌طور مستقیم با فرهنگ‌سازی و به‌طور غیرمستقیم با تعیین الگوی مصرف خانواده بر طبیعت اثر می‌گذارند. آنان عامل اصلی انتقال فرهنگ و سواد زیست‌محیطی به نسل‌های آینده هستند. بی‌تردید آشنایی با رویه‌های شناخت قابلیت‌های زنان خانه‌دار و توانایی‌های آنان در فعالیت‌های داوطلبانه در حوزه پیش‌گفته، برای جوامع مختلف درس‌آموز و راهگشا خواهد بود.

چکیده

تاریخ شفاهی زنان با رویکردی جامعه‌گرا، در پی انعکاس صدای زنانی است که امکان مکتوب کردن خاطرات یا بیان باورها، نظرات و تجربیاتشان را نداشته‌اند. رشد فزاینده اجرای طرح‌های تاریخ شفاهی زنان و آموزش روش اجرایی آن در دانشگاه‌ها، گویای اهمیت و توجه به آن است.

کتاب «گذری در تاریخ شفاهی زنان»، شاخص‌ترین آثار پژوهشی در این حوزه از سراسر جهان را با نگاهی عمیق شناسایی، ترجمه و بررسی کرده است. هر یک از این آثار پیشگام و جریان‌ساز که در قالب طرح، کتاب، مقاله و پایان‌نامه به زبان‌های انگلیسی یا فرانسوی به مخاطبان عرضه شده، از این قابلیت برخوردارند که به‌طور کامل توسط مترجمان ترجمه شوند و در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرند. تحقیق در موضوع پیش‌گفته ظرفیت‌های بسیاری دارد که در آینده با جدیت دنبال خواهد شد.